

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 91

Archeologienota Gustaaf
Levisstraat 10 te Vilvoorde
(Vlaams-Brabant).

DE SMAELE BART, JANSSENS DAVID, VAN HUFFEL CEDRIC, VAN
DEN BERGHE KATRIEN

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2016
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Bart De Smaele, Hadewijch Pieters, Simon Claeys
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 3 -
2	Bureauonderzoek	- 3 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 3 -
2.2	Doel van het onderzoek	- 3 -
2.3	Huidige situatie projectgebied	- 4 -
2.4	Beschrijving geplande werken.....	- 4 -
2.5	Randvoorwaarden	- 5 -
2.6	Werkwijze	- 5 -
3	Assessmentrapport.....	- 7 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 7 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 9 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 9 -
3.2.2	Quartair geologisch	- 10 -
3.2.3	Bodem	- 11 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 18 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 18 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 19 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 33 -
3.5	Besluit	- 36 -
3.6	Besluit breed publiek.....	- 40 -
4	Bibliografie.....	- 41 -
5	Lijst van plannen.....	- 42 -
6	Lijst van figuren	- 43 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2016K4
Site	Vilvoorde – Gustaaf Levisstraat 10
Projectsigle ADEDE	VIL - GUS
Ligging	Gustaaf Levisstraat 10 1800 Vilvoorde
Bounding Box	Punt 1 (WINDRICHTING): X: 155153,995m Y: 179550,125m Punt 2 (WINDRICHTING): X: 155182,892m Y: 179471,433m
Topografische kaart	Zie plannr. 1 (onderaan paragraaf)
Kadaster	Vilvoorde Afd. 4, Sectie H 40e Zie plannr. 3 (onderaan paragraaf)
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Regie der Gebouwen Vlaanderen Regio Oost Maastrichterstraat 100 3500 Hasselt
Aard van de vervolgw werken	Aanleg parking en bijhorigheden
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Bart De Smaele 2015/00070
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	De Smaele B., Janssens D., Van Huffel C., Van Den Berghe K., 2016, Archeologienota Gustaaf Levisstraat 10 te Vilvoorde (Prov. Vlaams-Brabant), ADEDE Archeologisch Rapport 91, Gent.
Grootte projectgebied	3400 m ²
Periode uitvoering	November 2016
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek, archeologienota
Verstoorde zones	Zie plannummer 4

Vilvoorde - Gustaaf Levisstraat

Plannr. 1.
Onderzoeksgebied op topografische kaart.

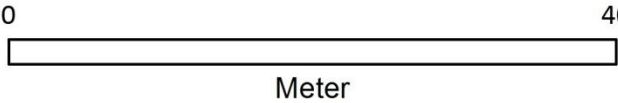
2016K4

Digitaal aangemaakt 09/11/2016

1:500 © NGI

Legende

 Projectgebied

Vilvoorde - Gustaaf Levisstraat

Plannr. 2.
Onderzoeksgebied op orthofoto (zomer 2012).

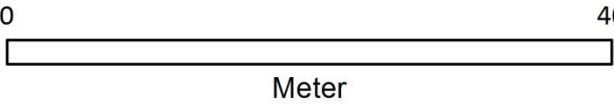
2016K4

Digitaal aangemaakt 09/11/2016

1:500 © AGIV

Legende

 Projectgebied

Vilvoorde - Gustaaf Levisstraat

Plannr. 3.
Onderzoeksgebied op kadasterkaart.

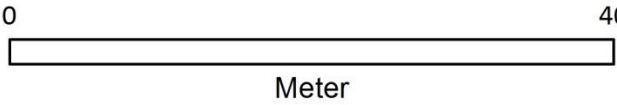
2016K4

Digitaal aangemaakt 17/11/2016

1:500 ©AGIV

Legende

 Projectgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Vilvoorde - Gustaaf Levisstraat

Plannr. 4. Recent verstoorde zones

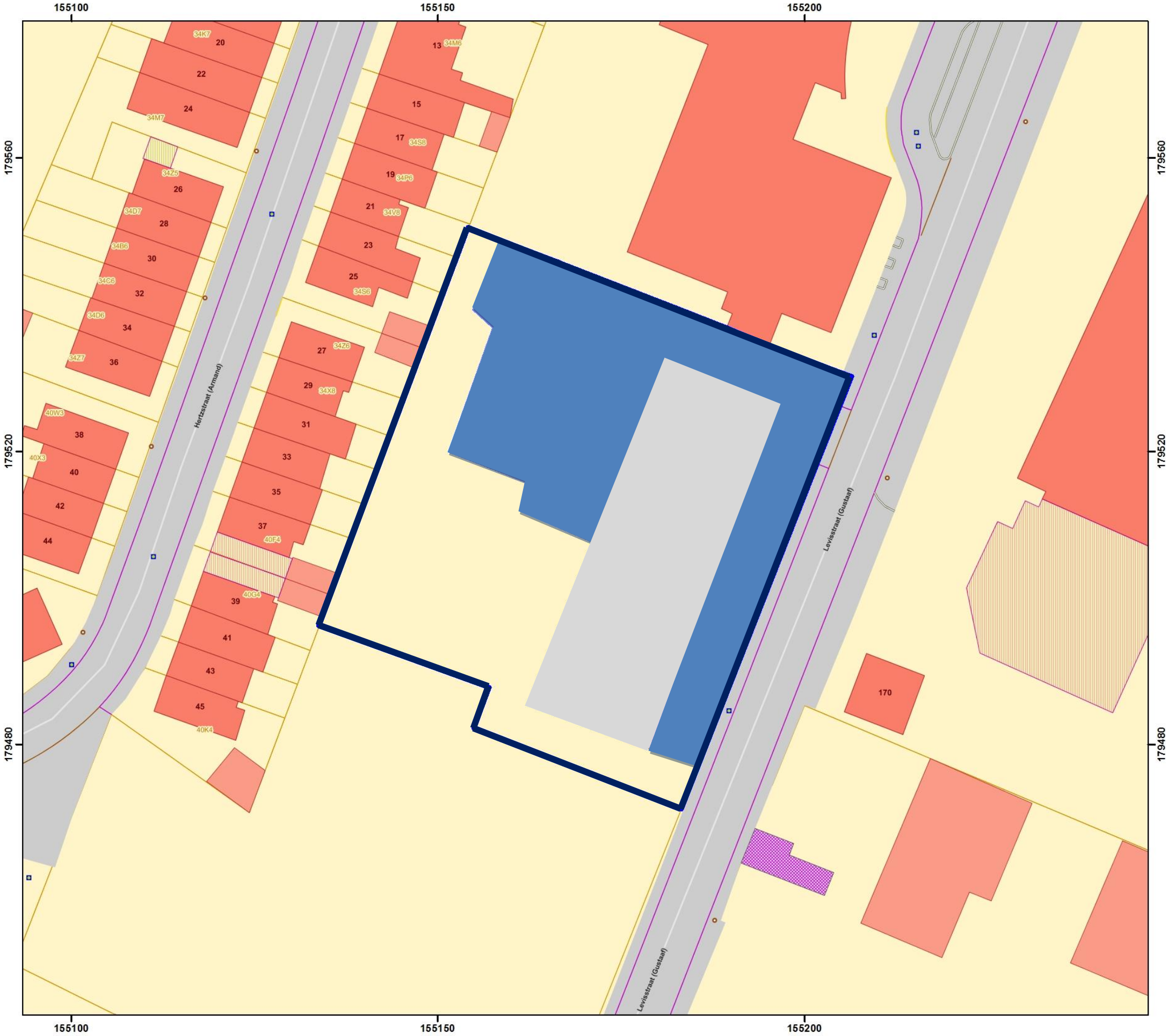
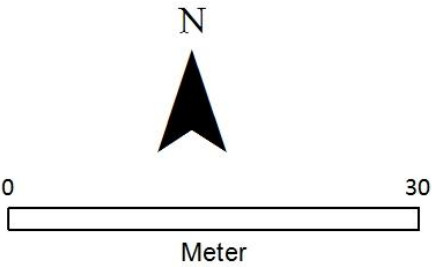
2016K4

Digitaal aangemaakt 22/11/2016

1:500 ©AGIV

Legende

- Projectgebied
- huidige bebouwing
- recente parking

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Vilvoorde - Gustaaf Levisstraat

Plannr. 6. Inrichtingsplan ontwerptoestand

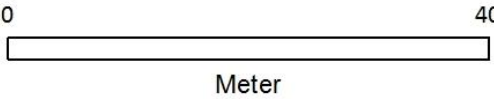
2016K4

Digitaal aangemaakt 22/11/2016

1:568 ©AGIV

Legende

 Projectgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Vilvoorde - Gustaaf Levisstraat

Plannr. 5. Nieuwe versterking

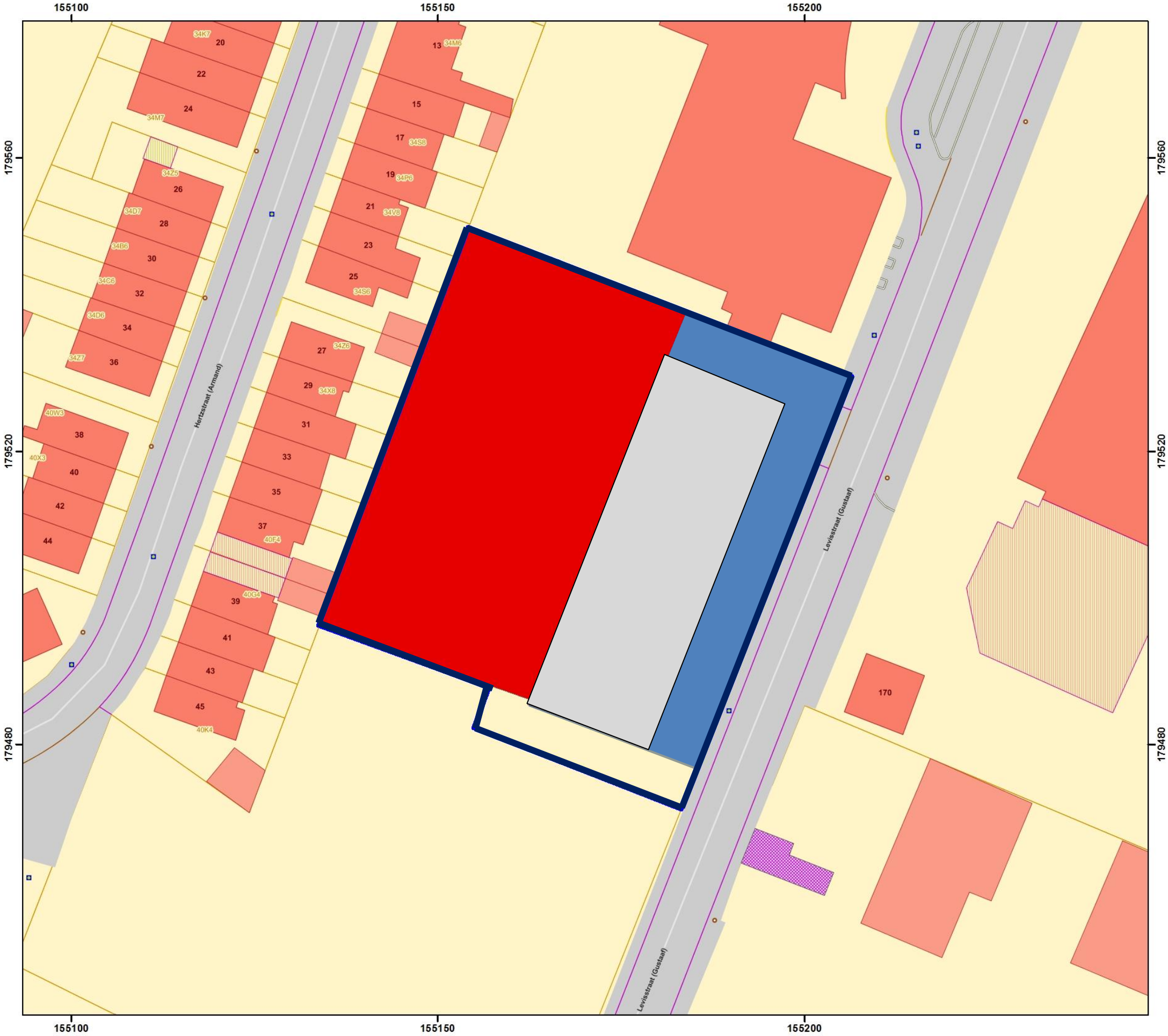
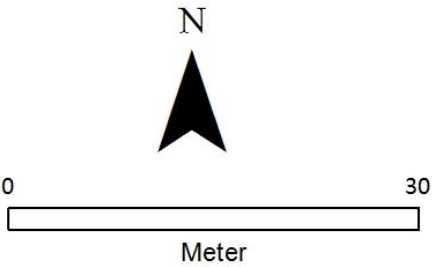
2016K4

Digitaal aangemaakt 22/11/2016

1:500 ©AGIV

Legende

- Projectgebied
- huidige bebouwing
- nieuwe versterking
- recente parking

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied is tot op heden nog geen archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn wel een aantal CAI-meldingen terug te vinden die op het Geoportaal van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) terug te vinden zijn. Deze meldingen geven zicht op een rijk archeologisch verleden in het gebied en worden besproken in §3.4 *Archeologische situering van het projectgebied*.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied is gelegen aan de Gustaaf Levisstraat. In het oostelijke deel van het gebied ligt een langwerpig gebouw uit 2010 dat van noordoost naar zuidwest de volledige lengte van het projectgebied beslaat. Tussen het gebouw en de Gustaaf Levisstraat ligt een smalle grasstrook. De westelijke zijde van het projectgebied bestaat eveneens uit een grasveld waaronder in 2010 een beo- veld is aangelegd geweest. Ten gevolge van deze ingreep lopen er verscheidene leidingen onder het grasveld, zowel parallel met het gebouw van het noordoosten naar het zuidwesten en loodrecht daarop ook een deel leidingen die van het noordwesten naar het zuidoosten lopen. Zoals reeds vermeld loopt ten oosten van het projectgebied de Gustaaf Levisstraat, in het westen ligt de Armand Hertzstraat die langs beide zijden bebouwd is met huizen. Ten noorden van het projectgebied bevinden zich eveneens gebouwen, en in het zuiden ligt een parking. Het totale onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 3400m².

2.5 Beschrijving geplande werken

Het bestaande gebouw blijft staan en de smalle grasstrook ten oosten van het gebouw wordt vervangen door een loopzone met betonklinkers en 8 parkeerplaatsen in grasdallen. Het grasveld ten westen van het gebouw wordt vervangen door een parking met bijhorigheden. In totaal komen er hier 22 parkeerplaatsen in grasdallen, met tussenin inheemse beplanting. Voorts wordt er een rijweg in betonklinkers aangelegd die ten noorden het gebouw passeert en langs de parkeerplaatsen loopt. Aan de westkant van het projectgebied wordt er een inheemse bodembedekker aangeplant, samen met een rij van 8 zomereiken. In het zuiden van het projectgebied worden er naast het gebouw overdekte carports en fietsenstallingen gezet. Hiervoor wordt een fundering gebruikt van magere beton die tot 0,56 m diepte zal gaan. Hierdoor zal geen diepergaande verstoring veroorzaakt worden ten opzichte van het huidige BEO-veld. De parking zal verwezenlijkt worden nadat er een ophoging over een oppervlakte van 1000m² ter hoogte van het BEO-veldsysteem heeft plaatsgevonden. De totale oppervlakte van de ingreep bedraagt 1810m².

Voor een inplantingsplan van de geplande toestand wordt verwezen naar plannr. 6.

2.6 Randvoorwaarden

Er worden geen randvoorwaarden voorgesteld.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

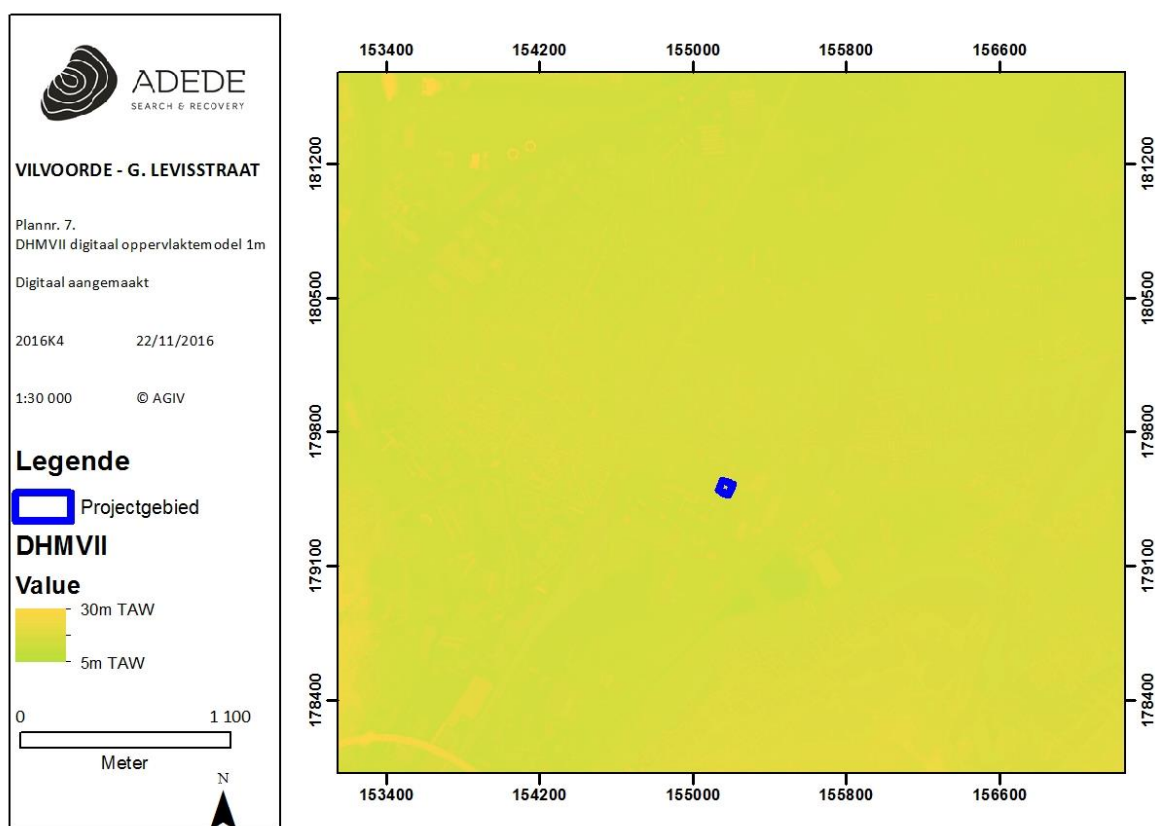
- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemkaart Vlaamse Gewest
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Bodemtypekaart
 - Bodemgebruiksbestand
- Historische situering:

- Cartes des Pays-Bas van Fricx, 1712
- Militaire kaart van Ferraris, 1777
- Vandermaelen kaarten, 1846-1854
- Atlas der Buurtwegen (1841)
- Topografische kaart Vandermaelen (1846-1854)
- Popp kaarten (1842-1879)
- Luchtfoto (1971, 2000-2003, 2015)
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris

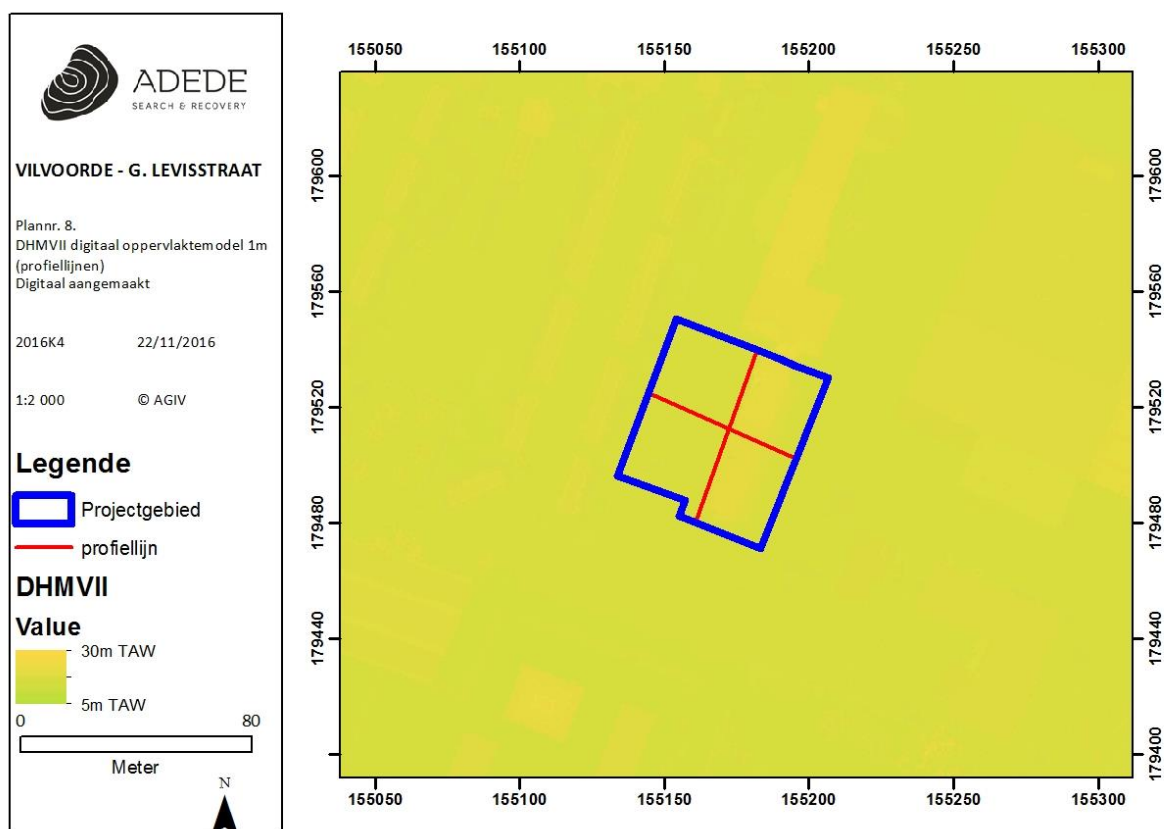
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

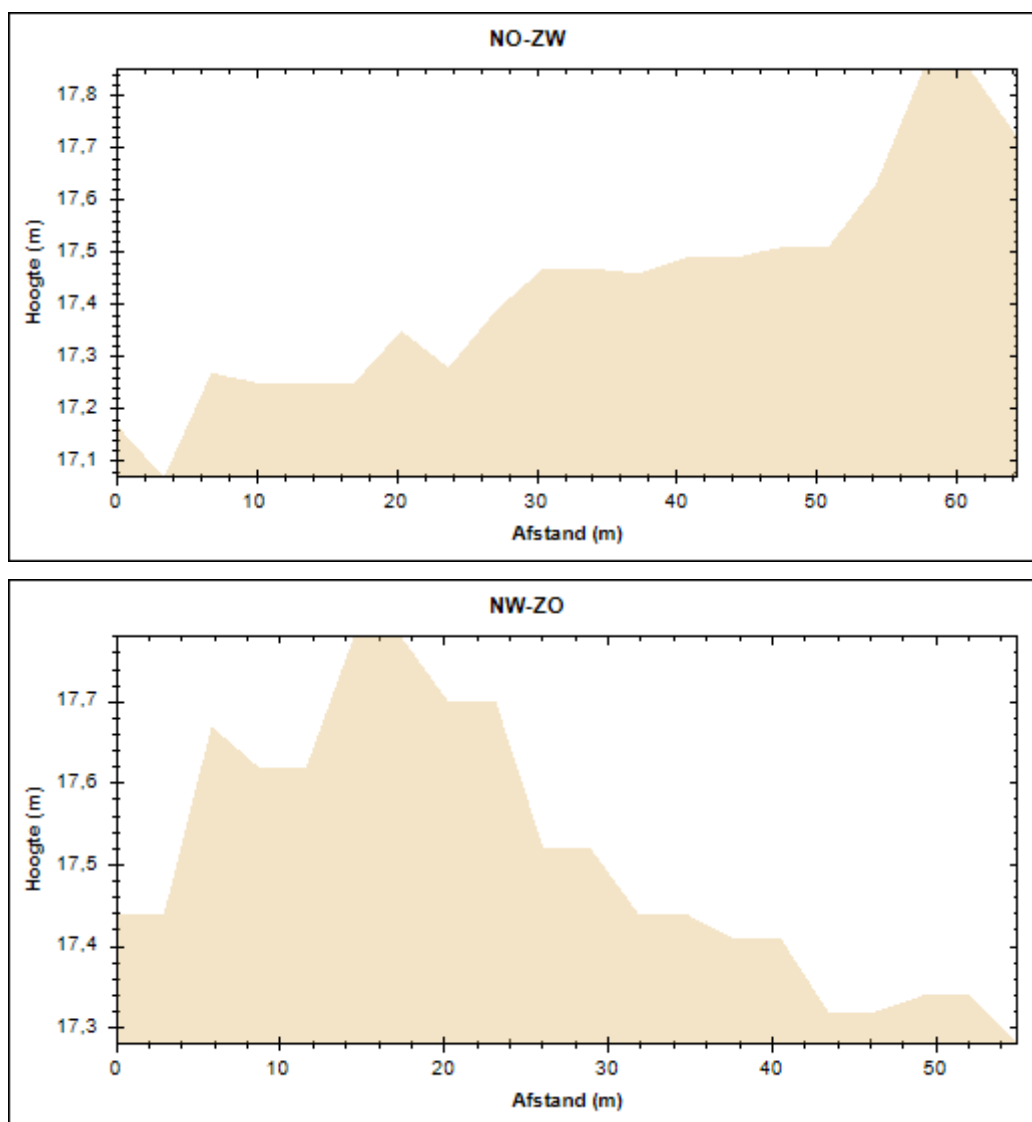
Het onderzoeksgebied situeert zich tussen de Gustaaf Levisstraat en de Armand Hertzstraat te Vilvoorde. De stad Vilvoorde bevindt zich in de provincie Vlaams-Brabant, ten noordoosten van Brussel. De rivier de Zenne stroomt door de stad. Vilvoorde, en meer het onderzoeksgebied bevindt zich in het Dijlebekken, meer bepaald in het deelbekken Woluwe.

Figuur 1. Onderzoeksgebied ten opzichte van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, digitaal oppervlaktemodel raster 1m

Figuur 2. Onderzoeksgebied ten opzichte van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, digitaal oppervlaktemodel raster 1m (profiellijnen)

Figuur 3. Hoogteprofielen Onderzoeksgebied noord-zuid en west-oost.

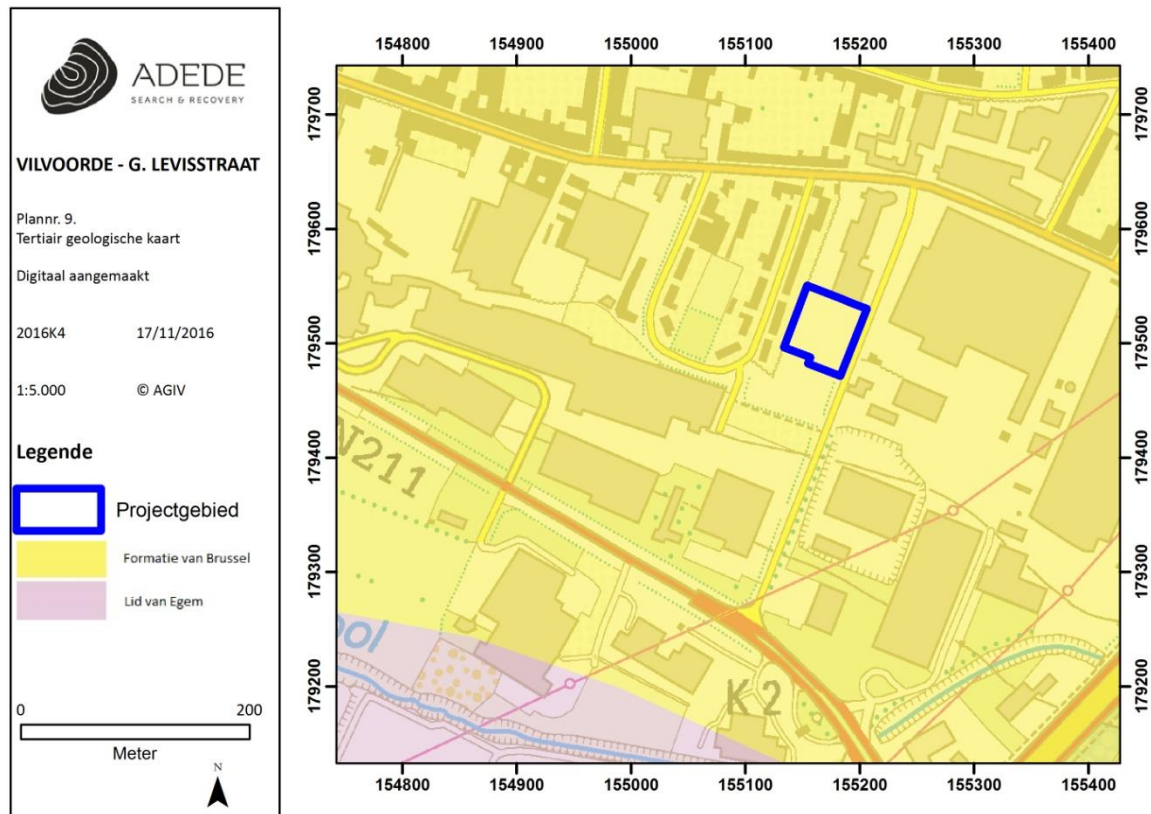
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

Het tertiair dateert tussen 65 miljoen jaar geleden en 1,6 miljoen jaar geleden. Het tertiair kan worden onderverdeeld in het paleoceen, eoceen, oligoceen, mioceen en het plioceen. Tijdens bijna het volledige tertiair, met enkele onderbrekingen in het mioceen, werden gesteenten afgezet in België. De afzettingen die tijdens deze periode werden gevormd, vormt het substraat van Vlaanderen.¹

¹ Gullenops F. & Broothaers L. (1996) *Overzicht van de geologie van Vlaanderen*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Het projectgebied is gelegen op de formatie van Brussel. Deze formatie betreft een bleekgrijze, kalkhoudende zandafzetting met banken van kalksteenconcreties, die ook grind met fossiellaagjes kan bevatten. Typerend voor deze formatie is het voorkomen van *Nummulites laevigatus*. In de diepere lagen wordt het zand grofkorrelig. De formatie van Brussel dateert uit het Midden Eoceen.² De tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de quartaire afzettingen weer.

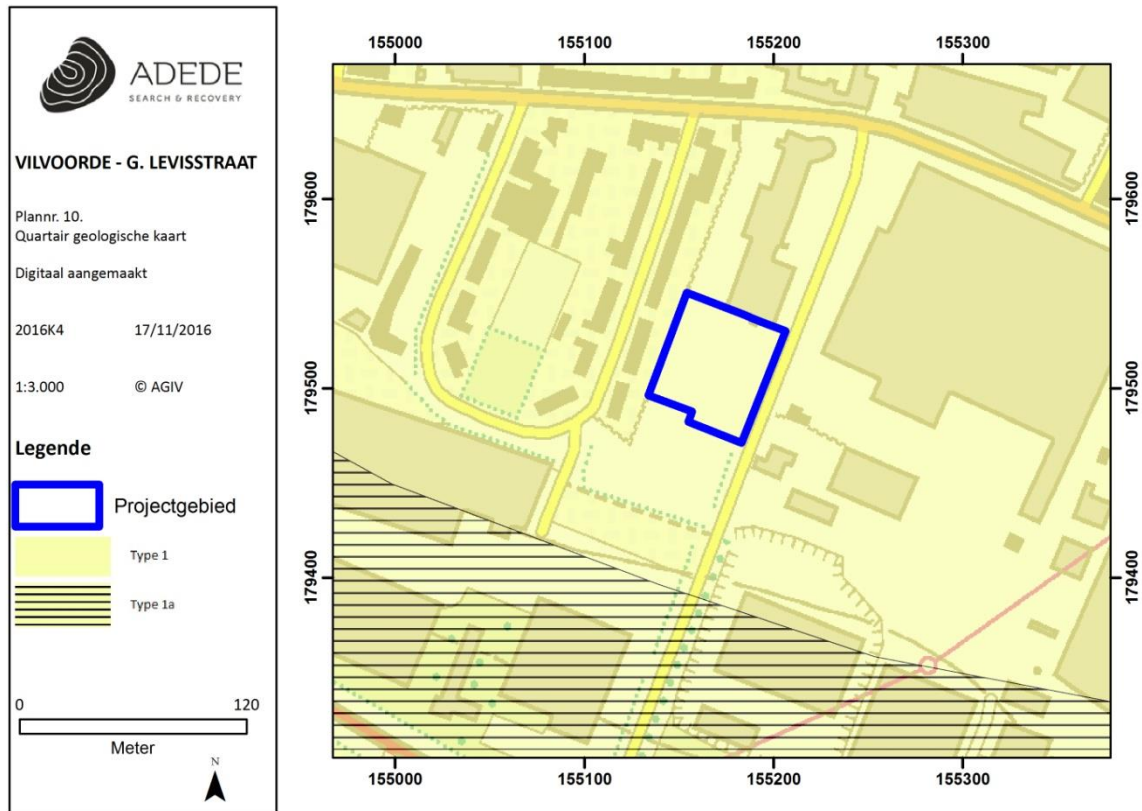
Figuur 4. Projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Het quartair begon zo'n 1.7 miljoen jaar geleden en kan worden onderverdeeld in het pleistoceen en het holoceen. Door het vormen van bergen, ijskappen op Antarctica, en het in het algemeen verhogen van de continenten, koelde de aarde af. Dit leidde tot klimaatschommelingen. In België kon het jaargemiddelde soms met 15 graden dalen. Er ontstond een cyclisch klimaat waar glacialen en

² Buffel P., Vandenberghe, N., Vackier M. (2009) Toelichtingen bij de geologische kaart van België – Vlaams Gewest: Kaartblad 23, Mechelen 1:50.000. Brussel: Belgische Geologische Dienst.

interglacialen elkaar afwisselden. Het laatste glaciaal dateert van zo'n 10.000 jaar geleden waardoor we ons nu in een interglaciaal, genaamd het holoceen, bevinden.³

Figuur 5. Projectgebied op de quartair geologische kaart.

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de lithofacies type 1. Dit type bestaat uit de volgende pleistocene sequentie zonder holocene of tardiglaciale afzettingen:

- ELPw: eolische afzettingen uit het Weichseliaan (zand – silt) of HQ: hellingsafzettingen uit het quartair.⁴

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemkaart, bodemtypekaart, potentiële erosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

Bodemtype

³ Gullenops F. & Broothaers L. (1996) *Overzicht van de geologie van Vlaanderen*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

⁴ Bogemans F. (2008) *Legende overzichtskaart quartairgeologie Vlaanderen*. Brussel: Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied weergegeven als een “OB” bodem. Het betreft hier bodems die ingrijpend gewijzigd zijn door de mens.

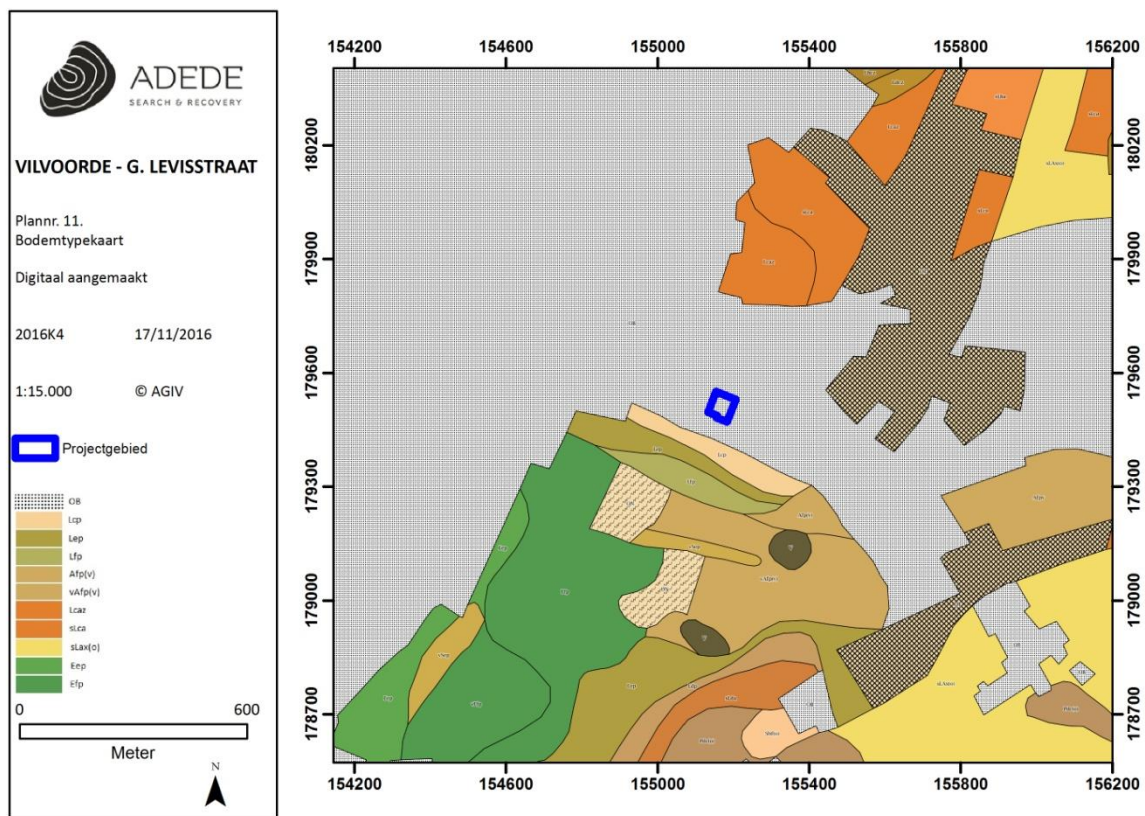
Enkele omliggende bodemtypes kunnen echter wel besproken worden:⁵

1. Lcp: matig droge, zwak gleyige zandleembodem. De bouwvoor (Ap) heeft meestal een grijsbruine kleur en heeft een dikte van ongeveer 20-30 cm. Dieper is een zwak humeuze overgangshorizont met houtskool en baksteenrestjes te vinden, alsook in veel gevallen een bedolven B horizont. Gleyverschijnselen kunnen optreden vanaf 80-120 cm. De bodems zijn geschikt voor de meeste gewassen.
2. Lep: natte, sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont. Deze hydromorfe alluviale bodem is veel te nat en soms kortstondig geïnundeerd in de winter. De kleur van deze gronden is grijs met veel roestvlekken. Geschikt voor weiland en ook voor akkerland indien de bodem gedraineerd wordt.
3. Lfp: zeer sterk gleyige gronden op zandlemig materiaal met een reductiehorizont. De humeuze bovengrond is ongeveer 25 cm en bevat intense roestverschijnselen. Deze bodems worden in de winter regelmatig overstroomd en blijven nat in de zomer. In de landbouw gebruikt men ze vooral als hooiweiden, soms voor beplanting met populieren.
4. Afp(v): zeer sterk gleyige gronden op lemig materiaal met een reductiehorizont en venige bovengrond. Deze gronden hebben het hele jaar door een ondiepe grondwatertafel wat zorgt voor een slechte drainering. Deze bodems zijn hierdoor weinig productief. In beekvalleien zijn Afp gronden overheersend.
5. vAfp(v): zeer sterk gleyige gronden op lemig materiaal met een reductiehorizont en venige bovengrond. Deze gronden hebben het hele jaar door een ondiepe grondwatertafel wat zorgt voor een slechte drainering. Deze bodems zijn hierdoor weinig productief. In beekvalleien zijn Afp gronden overheersend.
6. Lcaz: zwak gleyige zandleemgronden die lichter worden in de diepte met een textuur B horizont. Dit is een uitgeloogde bodem waarbij de Ap rust op een E horizont van ongeveer 40 cm dikte of rechtstreeks op de B horizont. Deze laatste is hier een bruine, zware zandleem aangereikt met klei en sesquioxiden. Tussen 80 en 120 cm kunnen roestverschijnselen beginnen verschijnen. Aangezien deze gronden noch wateroverlast noch watergebrek kennen, zijn ze geschikt voor veeleisende teelten en zeer geschikt voor weinig eisende teelten.
7. sLca: zwak gleyige zandleemgronden met een textuur B horizont. Op geringe diepte (20-80 cm) start een zandsubstraat. Dit is een uitgeloogde bodem waarbij de Ap rust op een E

⁵ Baeyens L. (1973). *Verklarende tekst bij de bodemkaart van België: Zemst 73E*. Brussel: Instituut tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek in Nijverheid en Landbouw.

horizont van ongeveer 40 cm dikte of rechtstreeks op de B horizont. Deze laatste is hier een bruine, zware zandleem aangereikt met klei en sesquioxiden. Tussen 80 en 120 cm kunnen roestverschijnselen beginnen verschijnen. Aangezien deze gronden noch wateroverlast noch watergebrek kennen, zijn ze geschikt voor veeleisende teelten en zeer geschikt voor weinig eisende teelten.

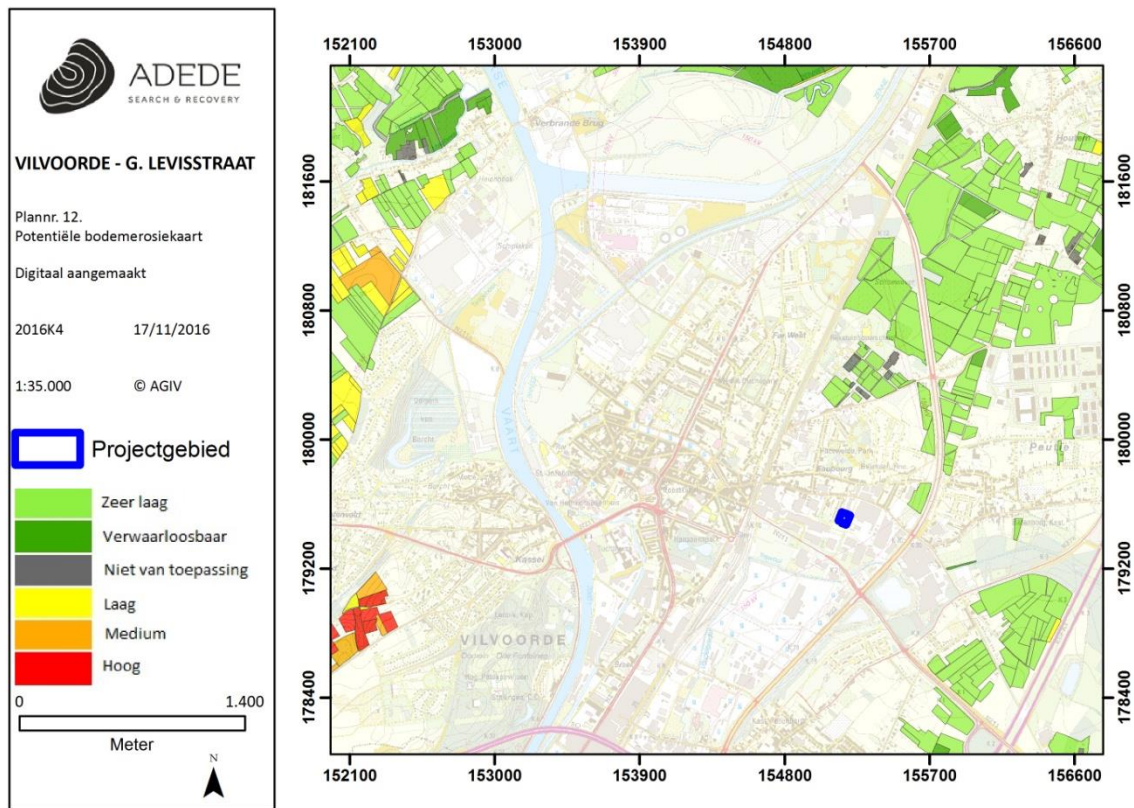
8. sLax(o): zandleemgronden met niet bepaalde profielontwikkeling en een zandsubstraat beginnend op geringe diepte (20-80 cm). Deze gronden zijn vaak onderhevig geweest aan sterke antropogene invloeden. De oppervlakkige zandleemlaag is sterk verstoord waardoor de oorspronkelijke profielontwikkeling weinig herkenbaar is. De waterhuishouding kan zeer variabel zijn, van zeer droog tot matig nat. Hierdoor zijn ze weinig geschikt voor akkerbouw en meer geschikt voor bos.
9. Eep: sterk gleyige kleibodems met reductiehorizont. De humeuze bovengrond is donker grijsbruin en sterk humeus met veel roest. Vanaf 100 cm diepte start een blauwgrijze reductiehorizont. De waterhuishouding is zeer nat met soms tijdelijke overstromingen in de winter en nat blijvend in de zomer. Deze bodems zijn geschikt als weiland en voor aanplanting van populieren en niet geschikt voor akkerbouw.
10. Efp: zeer sterk gleyige kleibodems met reductiehorizont. Ze zijn gekenmerkt door zeer natte grondwatergronden op alluviale kleiige materialen. Roestverschijnselen treden al op vanaf de meestal verveende humeuze bovengrond. De reductiehorizont start ondieper dan 80 cm. Doorheen de winter liggen deze bodems onder water en deze blijven nat in de zomer. Voor landbouwdoeleinden zijn deze gronden niet geschikt voor akkerbouw, weinig geschikt als weilanden, geschikt voor hooiweiden van mindere kwaliteit en matig geschikt voor populierenaanplant.

Figuur 6. Projectgebied op de bodemtypekaart.

Potentiële bodemerosie

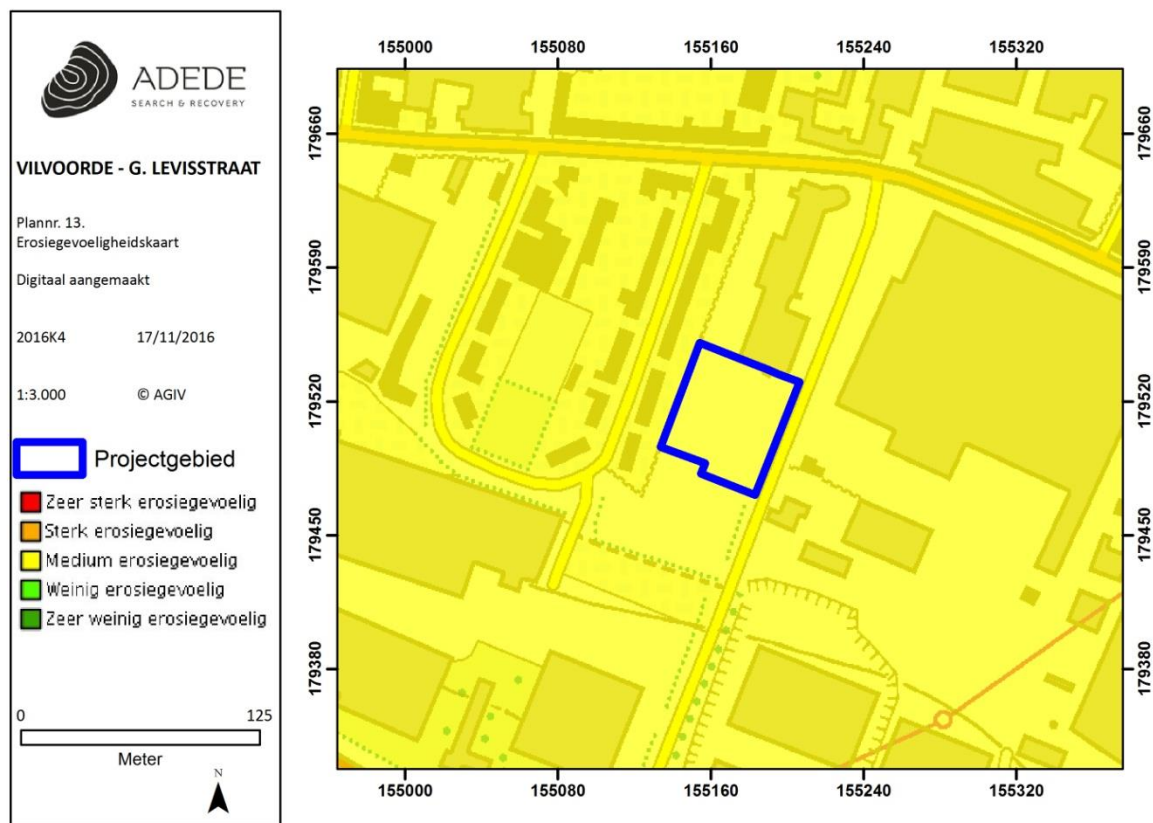
Het projectgebied is niet gekarteerd op de bodemerosiekaart. Aan de hand van omliggende percelen in nabije en ruimere omgeving kan echter toch een beeld gevormd worden van de potentiële bodemerosie. Ten oosten van de rivier de Zenne, waar het terrein zich bevindt, is de erosie zeer laag tot verwaarloosbaar. De percelen die zich situeren westelijk van de Zenne zijn sterker erosiegevoelig met een bereik van zeer laag tot hoog.

Figuur 7. Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

Erosiegevoeligheid

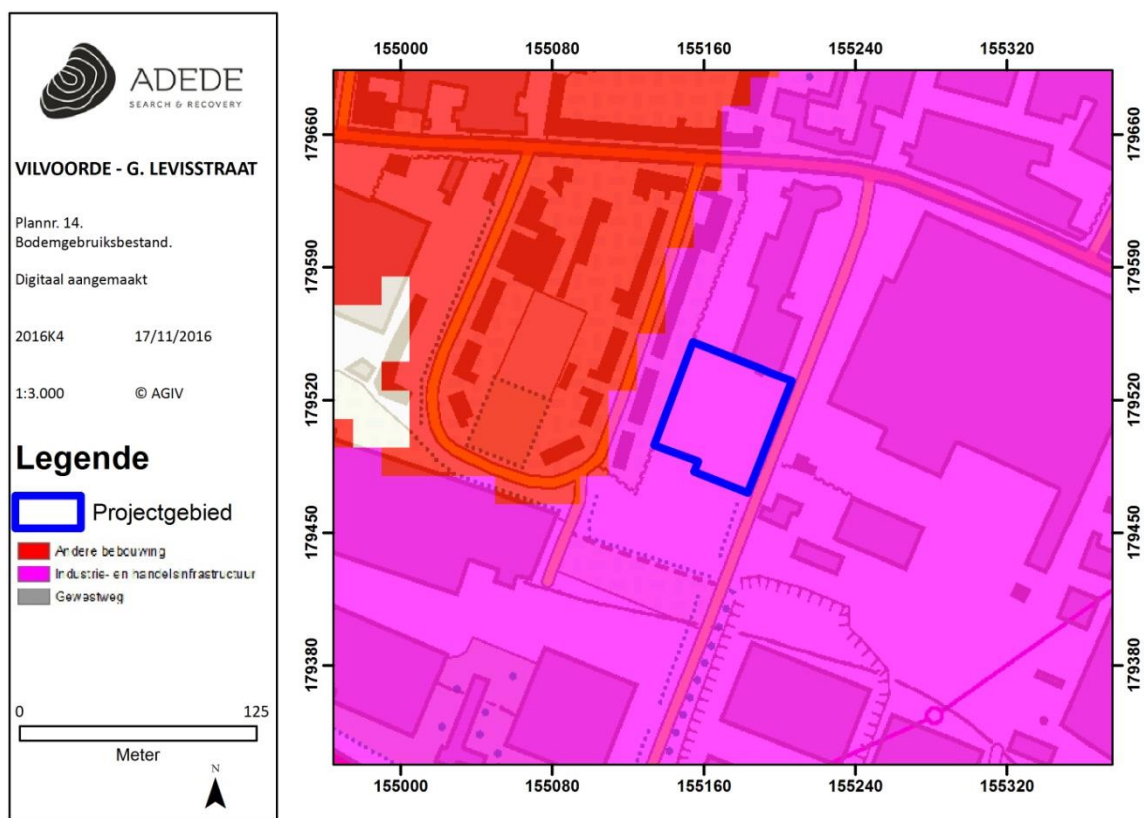
De erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten onderbouwt de argumenten van vorige kaarten door te stellen dat de gemeente Vilvoorde, waar het onderzoeksgebied in gelegen is, medium erosiegevoelig is.

Figuur 8. Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

Landgebruik

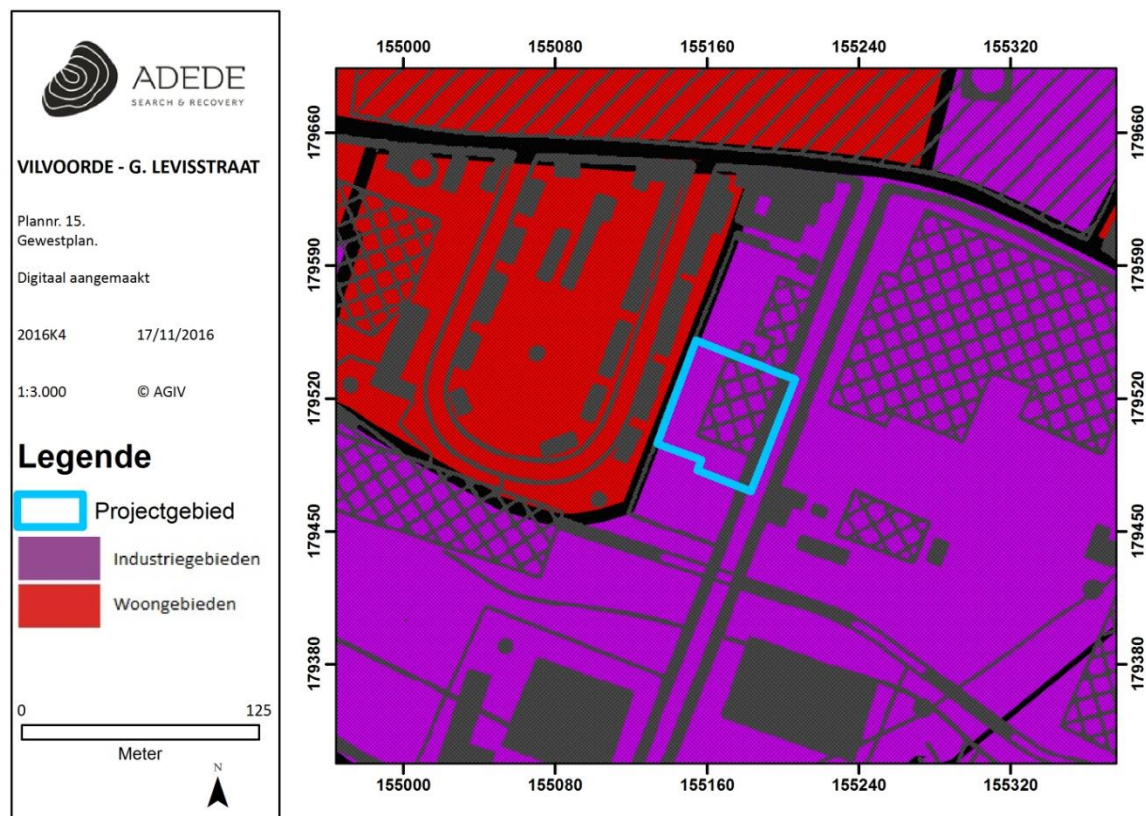
Het bodemgebruiksbestand 2001 is zeer grootschalig en geeft een bovendien een zeer globale omschrijving van het bodemgebruik in het plangebied. Aangezien bekend is wat het bodemgebruik is, levert de informatie van het bodemgebruiksbestand geen aanvullende relevante kennis op ten aanzien van het plangebied. Het onderzoeksgebied bevindt zich in een stedelijk gebied en staat geklasseerd als een zone met industrie- en handelsinfrastructuur.

Figuur 9. Projectgebied op bodembebruiksbestand.

Gewestplan

Het gewestplan duidt het onderzoeksgebied aan als industriegebied.

Figuur 10. Projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

De ligging van stad Vilvoorde aan de Zenne, doet op zich al vermoeden dat het om een vrij oude vestiging gaat. Waarschijnlijk bestond er reeds een Nervische nederzetting, en later ook een Romeinse, op de plaats waar de heirbaan van Asse naar Elewijt de rivier doorkruiste. Vast staat dat zich aan de Zenne in de achtste eeuw een klein agrarisch centrum ontwikkelde. De plaats, villa aan de voorde, wat als "villa aan de doorwaadplaats" begrepen kan worden, gaf de stad Vilvoorde haar naam⁶. Vilvoorde wordt voor het eerst vermeld als "Filfurdo" in een document uit 779 waarin verwezen wordt naar de schenking van Vilvoorde als koninklijk fiscusdomein door Pepijn van Herstal aan de abdij van Chèvremont bij Luik. Volgens sommige historici moet men "Filfurdo" hier dus in de betekenis zien van doorwaadbare plaats. Bevestigingen van deze schenking zijn terug te vinden in akten uit 844, 947 en 972. In de akte van 947 is trouwens voor de eerste keer

⁶ <http://www.vilvoorde.be/product.aspx?id=367>

uitdrukkelijk sprake van een "ecclesia". In 972 werd Vilvoorde overgedragen aan het keizerlijke kapittel van Aken en vanaf 1245 kwam het domein in het bezit van de hertogelijke abdij van Ter Kameren. Er vond een kernverschuiving plaats naar de overzijde van de Zenne, vermoedelijk kaderend in een verschuiving van de machtsposities die resulteerde uit de voortdurende machtsstrijd tussen de Berthouts met hun burcht aan de ene zijde van de Zenne nabij het kruispunt van de banen uit Asse en Vlaanderen en de hertogen van Brabant aan de andere zijde. Het bezit van Vilvoorde was immers van essentieel belang gezien de sleutelpositie op de Zenne als toegang tot de Schelde en Antwerpen. Eveneens belangrijk was de beheersing van het voornaamste Brabantse wegennet tussen het graafschap Vlaanderen en het hertogdom Leuven. Geleidelijk zullen de hertogen ook hun macht uitbreiden ten nadele van het kapittel van Aken, een ver afgelegen religieuze instelling, die op het einde van de twaalfde eeuw nagenoeg enkel nog de goederen van de Onze-Lieve-Vrouweparochie bezat. Tijdens de hoog-feodale periode zien we bijgevolg de domaniale kern verbrokkelen waardoor meerdere feodale kernen of heerlijkheden tot stand kwamen, waaronder de curia van Vilvoorde zelf met het Steen aan de Zennevoorde. Volgens J. Verbesselt ontstonden in de loop van de tiende eeuw ook al een marktcentrum en een portus, de hoofdbestanddelen voor het ontstaan van een stad. Bovendien verleende hertog Hendrik I in 1192 de Stadskeur(e), niet in de laatste plaats om van Vilvoorde een bolwerk te maken in zijn strijd tegen de heren van Grimbergen. De basis voor de ontwikkeling tot een welvarende gemeente was gelegd. Tijdens de dertiende en veertiende eeuw groeide Vilvoorde uit tot een belangrijk Brabants handelscentrum, vooral door het samenkoppelen van de domaniale en feodale kernen via de Meer (de latere Leuvensestraat), de hoofdader voor het plaatselijke verkeer en de handel.

Handel en nijverheid werden aangemoedigd zodat vooral de laken- en steennijverheid tot bloei kwamen en een hoogtepunt bereikten in de veertiende eeuw. Gedurende deze eeuw werd te Vilvoorde kwaliteitslaken vervaardigd, dat het belangrijkste exportproduct werd van de stedelijke economie. In functie van de steennijverheid was Vilvoorde vooral belangrijk als binnenhaven op de Zenne, van waaruit de steen verder werd vervoerd. Kortom, als garnizoensplaats en als residentie voor de hertogen van Brabant, groeide Vilvoorde uit tot een strategisch, politiek en economisch centrum.

Ten gevolge van de sterke concurrentie op de lakenmarkt werd de stad vanaf het einde van de veertiende en vooral tijdens de vijftiende eeuw getroffen door toenemend economisch verval. De genadeslag kwam in 1489 toen Vlaanderen en een groot deel van Brabant in opstand kwamen tegen Maximiliaan van Oostenrijk. Vilvoorde, dat zijn vorst trouw bleef en troepen leverde voor het machtsherstel, werd door Brusselse benden voor een groot deel verwoest. Het verval werd bijkomend bespoedigd door de godsdienstoorlogen in de zestiende en zeventiende eeuw. De economie kwam niet opnieuw op gang en Vilvoorde verviel voor lange tijd tot een verarmde

plattelandsgemeente. Geleidelijk zal Brussel trouwens de rol van Vilvoorde overnemen, belangrijk in deze context was de aanleg in het midden van de zestiende eeuw (1550-1561) van de Willebroeksevaart, een voor die tijd uitzonderlijk moderne waterweg die Brussel moest verbinden met Antwerpen, ter vervanging van de moeilijk bevaarbare Zenne die grosso modo een parallel verloop kende. Vilvoorde vreesde niet ten onrechte het verlies van zijn functie als Zennehaven en de ermee gepaard gaande tolrechten: de voorheen toch belangrijke economische rol van de Zenne was ten einde.

Tijdens de Contrareformatie werd er op relatief grote schaal aan restauratie en nieuwbouw gedaan, althans wat betreft de religieuze instellingen. Het stadsbestuur daarentegen kon door financiële problemen, voornamelijk veroorzaakt door militaire inkwartieringen, amper dringende herstellingswerken laten uitvoeren aan bruggen, wegen, stadswallen en poorten. Vanaf 1725 zien we een lichte industriële heropleving, voornamelijk bevorderd door de toenemende havenactiviteit, maar ook de textielsector en de leerlooierijen leverden een belangrijke bijdrage. Toch bleef Vilvoorde tot het einde van het Ancien Regime haar hoofdzakelijk agrarisch karakter bewaren. Wel werd over de Zenne een nieuwe brug gelegd en het wegennet werd verbeterd.

Tijdens de Franse Revolutie, meer bepaald vanaf 1792, werd het grondgebied ingedeeld in departementen en verder gesplitst in kantons; Vilvoorde werd samen met Neder-over-Heembeek, Diegem, Haren, Machelen, Melsbroek en Peutie het zesentwintigste kanton van het "Département de la Dyle". Vijf jaar later werd Vilvoorde in zijn autonomie hersteld met een eigen gemeenteraad en bestuurscollege.

Tot het begin van de negentiende eeuw behield de stad haar oude geografische patroon bestaande uit een beperkte stadskern, omgeven door uitgestrekte landerijen en beemden. In de negentiende en twintigste eeuw zal dit uitgesproken landelijke karakter echter aanzienlijke wijzigingen ondergaan. Geleidelijk zal Vilvoorde immers uitgroeien tot een nijverheidsgebied, een evolutie die werd bevorderd door de aanleg van de spoorlijn Brussel-Mechelen in 1835. In de periode 1846-1880 kwamen een drietal industrietakken tot grotere ontwikkeling: de scheikundige nijverheid, de voeding en de textielsector. Daarnaast won ook de metaalverwerkende sector aan belang. Een rechtstreeks gevolg hiervan was een sterke toename van de arbeidersklasse en een demografische groei in het kader van de tewerkstelling. Door het ontmantelen van de vesten vanaf 1851 kon de stad zich gemakkelijk uitbreiden: er ontstonden typische arbeiderswijken als Far West, Faubourg en Broek, respectievelijk gelegen ten noordoosten, ten oosten en ten zuiden van het stadscentrum. In de omgeving van het station kwam een nieuwe burgerwijk tot stand. De lintbebouwing breidde zich uit en bestaande huizen binnen de stadskern werden in overeenstemming met de nieuwe trend gemoderniseerd, maar behielden vaak hun oude kern. Ook het stadsgedeelte ten noorden en ten noordoosten van de historische kern werd na de ontmanteling en de nivellering van de vesten

geleidelijk volgebouwd, vooral in de periode na de Eerste Wereldoorlog en wordt bijgevolg gekenmerkt door een typische interbellumarchitectuur.

Kaderend in de woningnood na de Eerste Wereldoorlog werd op 11 oktober 1919 een wet afgekondigd waardoor de "Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken" werd gesticht, naderhand uitgegroeid tot de "Nationale Maatschappij voor de Huisvesting". In Vilvoorde werd in deze context op 11 september 1920 overgegaan tot de oprichting van de "S.A. Le Foyer Vilvordien", waaraan later de Nederlandstalige vennootschapsnaam "De Vilvoordse Haard" werd toegevoegd. Naderhand groeide deze maatschappij uit tot de "Inter-Vilvoordse Maatschappij voor Huisvesting". Opmerkelijk in Vilvoorde was de deelname van talrijke daar gevestigde bedrijven die door hun medewerking aan de oplossing van het huisvestingsprobleem hun zorg voor hun arbeiders lieten blijken.

Na een zekere stagnatie, veroorzaakt door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, zette de industrialisatie zich voort. Wat betreft de huisvesting in deze periode noteren we vooral het ontstaan van een groot aantal nieuwe wijken gericht op sociale woningbouw; duidelijke voorbeelden zijn tot vandaag te vinden in de wijken Far West, Faubourg en Kassei, waar ook residentiële wijken als de Europawijk en het Hoogveld uit de late jaren 1990 (omgeving Koningslosteenweg) te vermelden zijn⁷.

Historisch kaartmateriaal

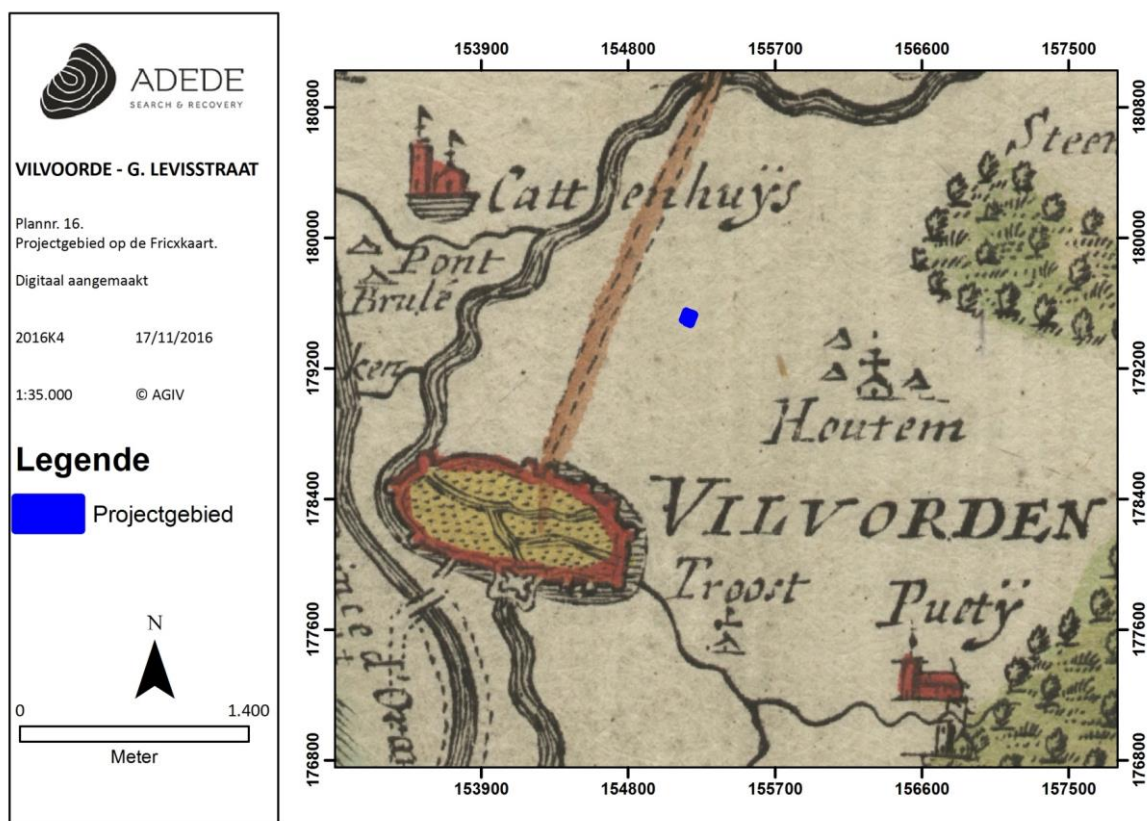
3.3.1.1 Fricx-kaarten (1712)

Eugène-Henri Fricx (1644-1730) was de grondlegger van een belangrijke dynastie van 18de -eeuwse drukkers in Brussel. Hij werd in 1689 tot *Imprimeur de sa Majesté*, Koninklijke drukker, benoemd door de privé-raad van de Spaanse koning. Zijn bekendste kaarten zijn de *Cartes des Pays-Bas* uit 1712. Dit is een atlas in twee delen, met een geheel van topografische kaarten van de Nederlanden en een bundel van de stadsplannen opgesteld tijdens belegeringen en veldslagen. De atlas werd aangemaakt als illustratie waarom Fricx het koninklijk privilege voor het drukken van de officiële regeringsdocumenten moest behouden. De privé-raad verleende hem dan uiteindelijk ook dit privilege voor zijn hele leven.⁸

De Fricx kaarten kunnen geen eenduidige informatie leveren aangezien het onderzoeksgebied op deze kaart niet overeenkomt met de werkelijke locatie. Het terrein bevindt zich tussen Vilvoorde en Peutie terwijl het op de Fricx kaart ten noorden van beiden getoond wordt.

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121868>

⁸ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpl163204_nl.html

Figuur 11. Projectgebied op de Fricxkaart.

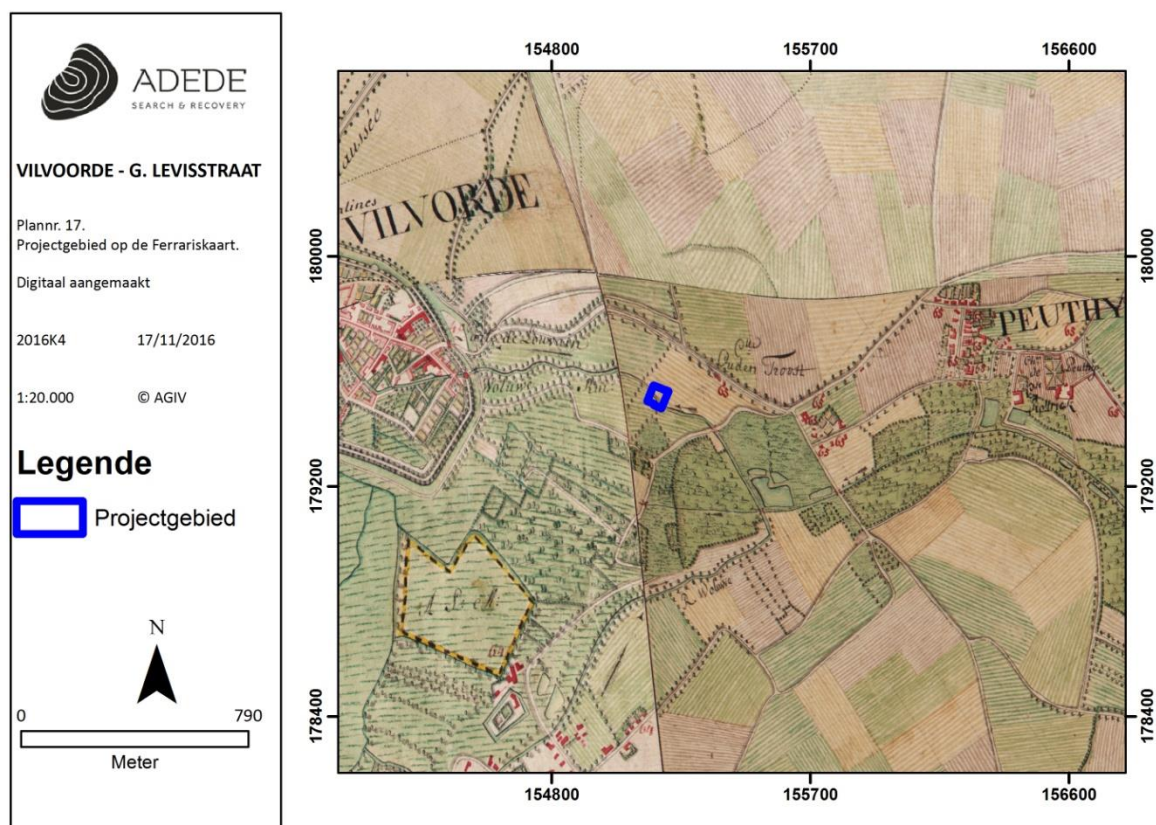
3.3.1.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het *Kriegsarchiv* te Wenen⁹.

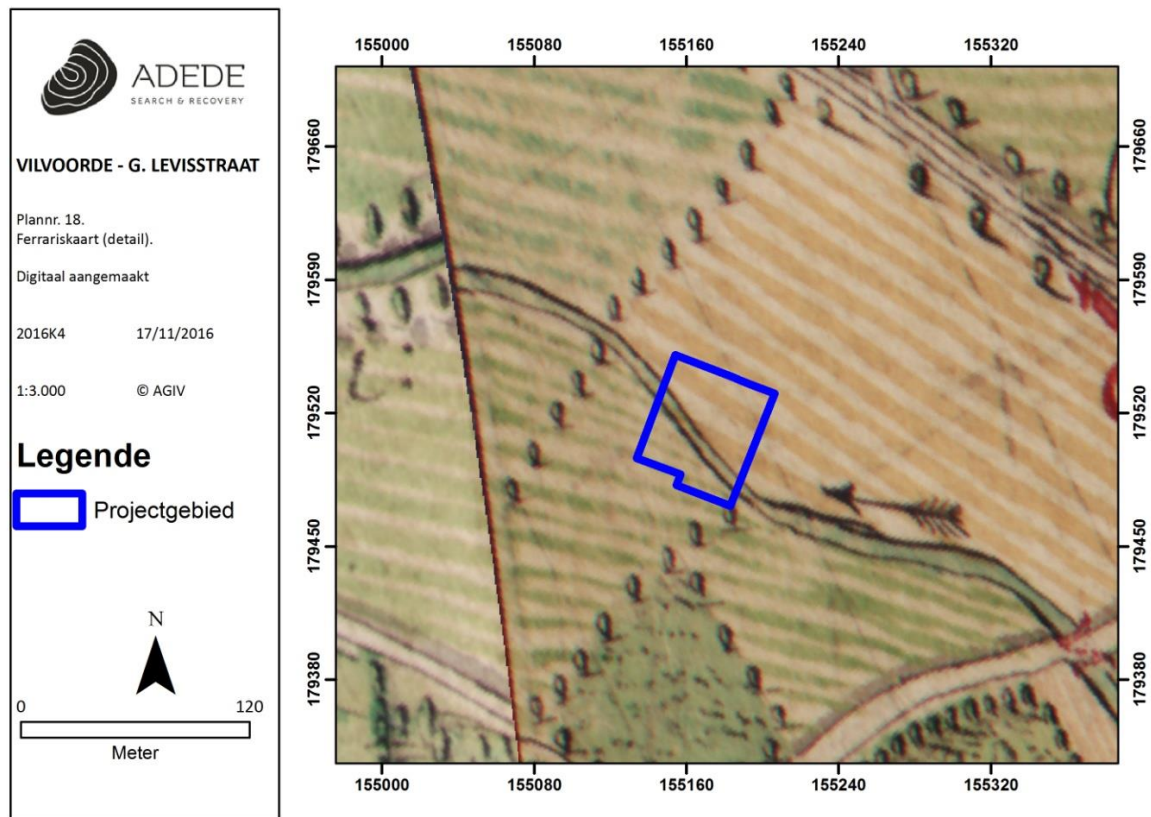
Op de Ferrariskaart bevindt het projectgebied zich wel tussen Vilvoorde en Peutie. Vilvoorde, hier “Vilvorde”, bevindt zich ten westen van het projectgebied en toont een duidelijke omwalling. Iets naar het zuiden ligt tevens een vorstelijk domein. Ten oosten van het projectgebied ligt Peutie, hier “Peuthy”. Het projectgebied bevindt zich op een akker of een veld en er worden geen gebouwen op afgebeeld. Op de kaart stroomt de Woluwe door het projectgebied, dit wijst erop dat het gebied iets te zuidelijk worden afgebeeld op de Ferrariskaart¹⁰.

⁹ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

¹⁰ www.geopunt.be

Figuur 12. Projectgebied op de Ferrariskaart.

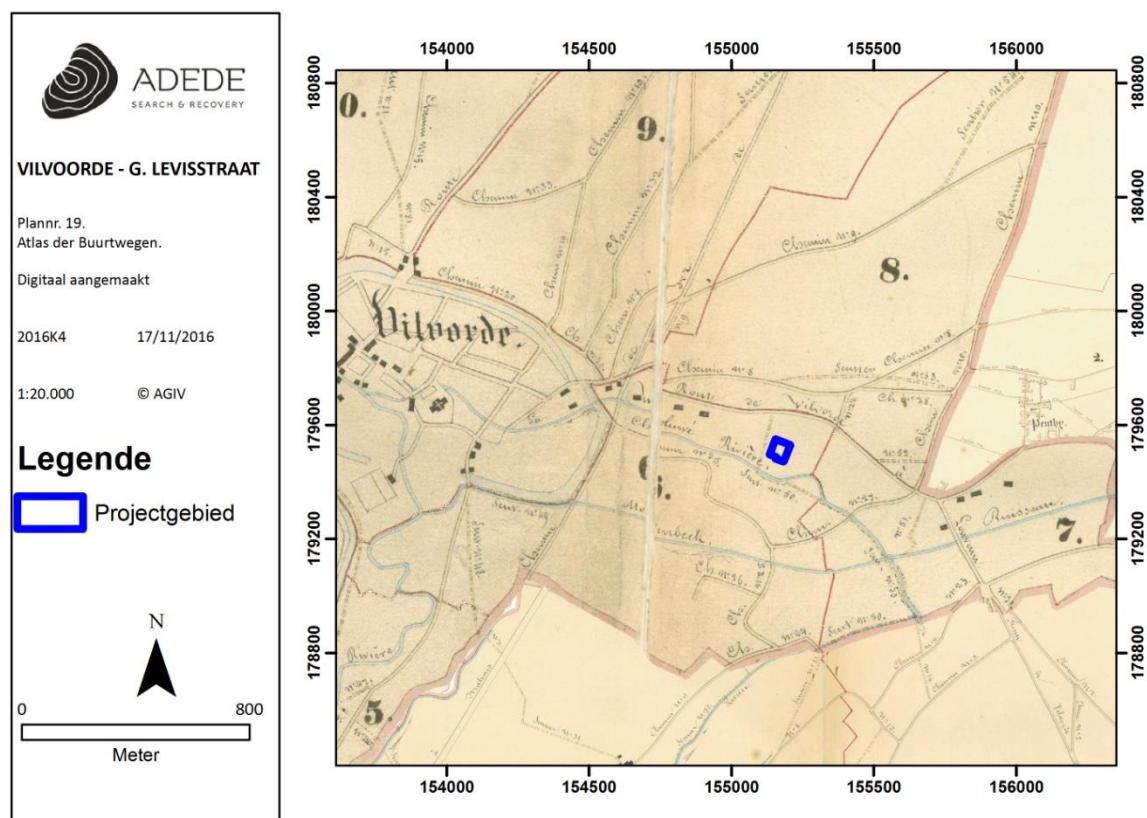

Figuur 13. Projectgebied op de Ferriskaart (detail).

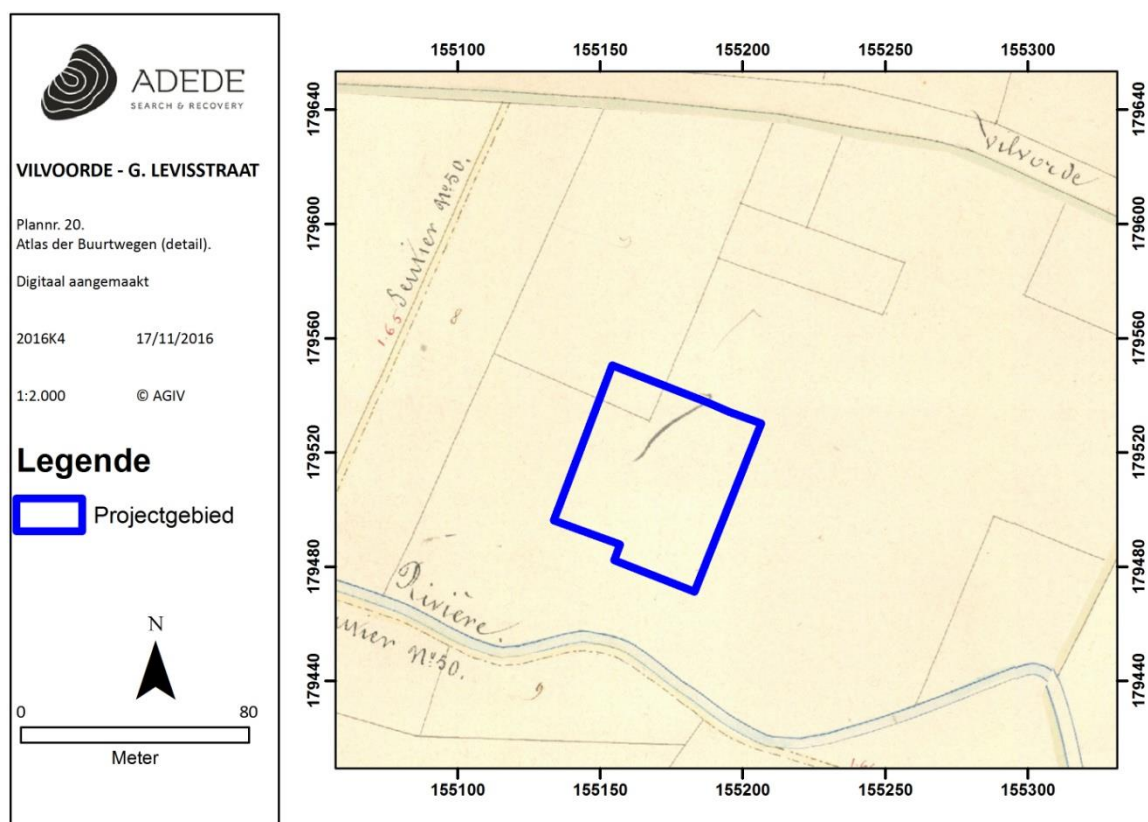
3.3.1.3 *Atlas der Buurtwegen (1841)*

Op de Atlas der Buurtwegen wordt het projectgebied eveneens afgebeeld tussen Vilvoorde en Peutie. De rivier de Woluwe stroomt nu wel ten zuiden van het projectgebied en ten noorden van het gebied wordt een weg afgebeeld die met “Route de Vilvorde à Louvain” wordt aangeduid. Het projectgebied bevindt zich binnen twee percelen en er worden nog steeds geen gebouwen op afgebeeld¹¹.

¹¹ www.geopunt.be

Figuur 14. Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

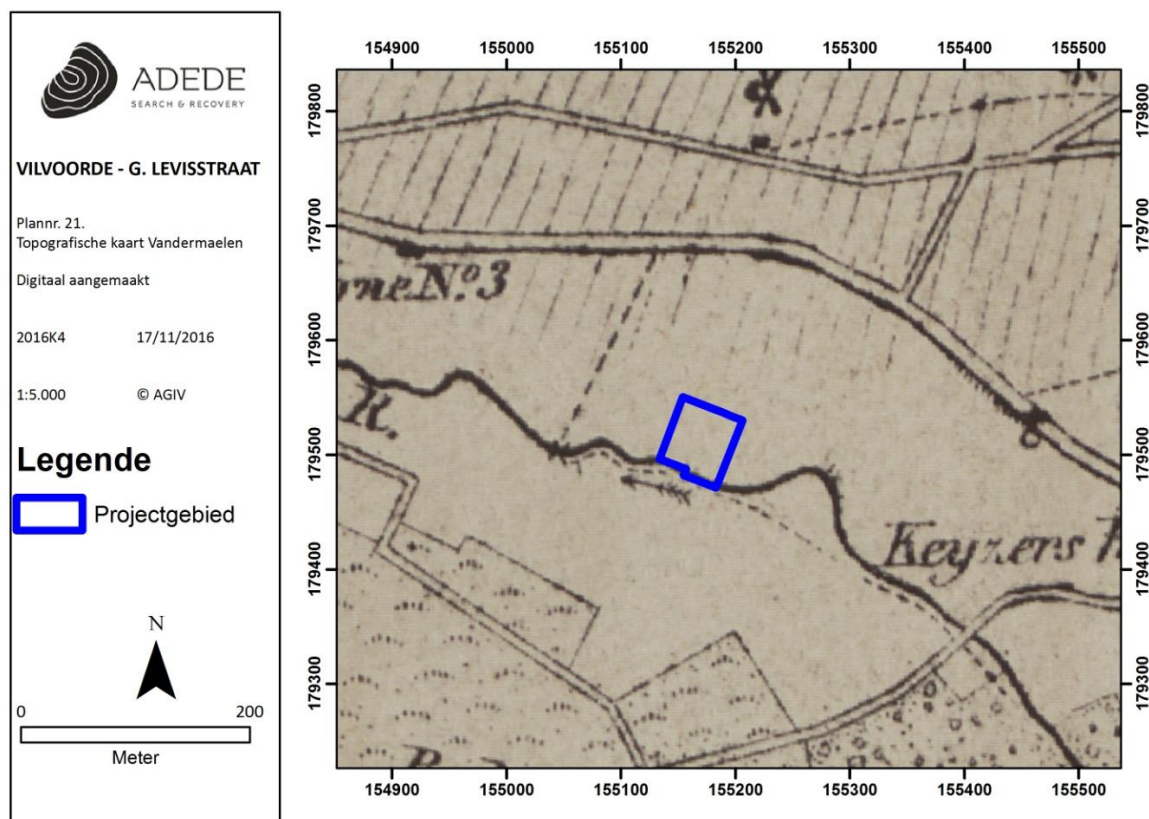
Figuur 15. Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (detail).

3.3.1.4 Topografische kaart Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het “Établissement géographique de Bruxelles”. Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl, ...).

Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed.

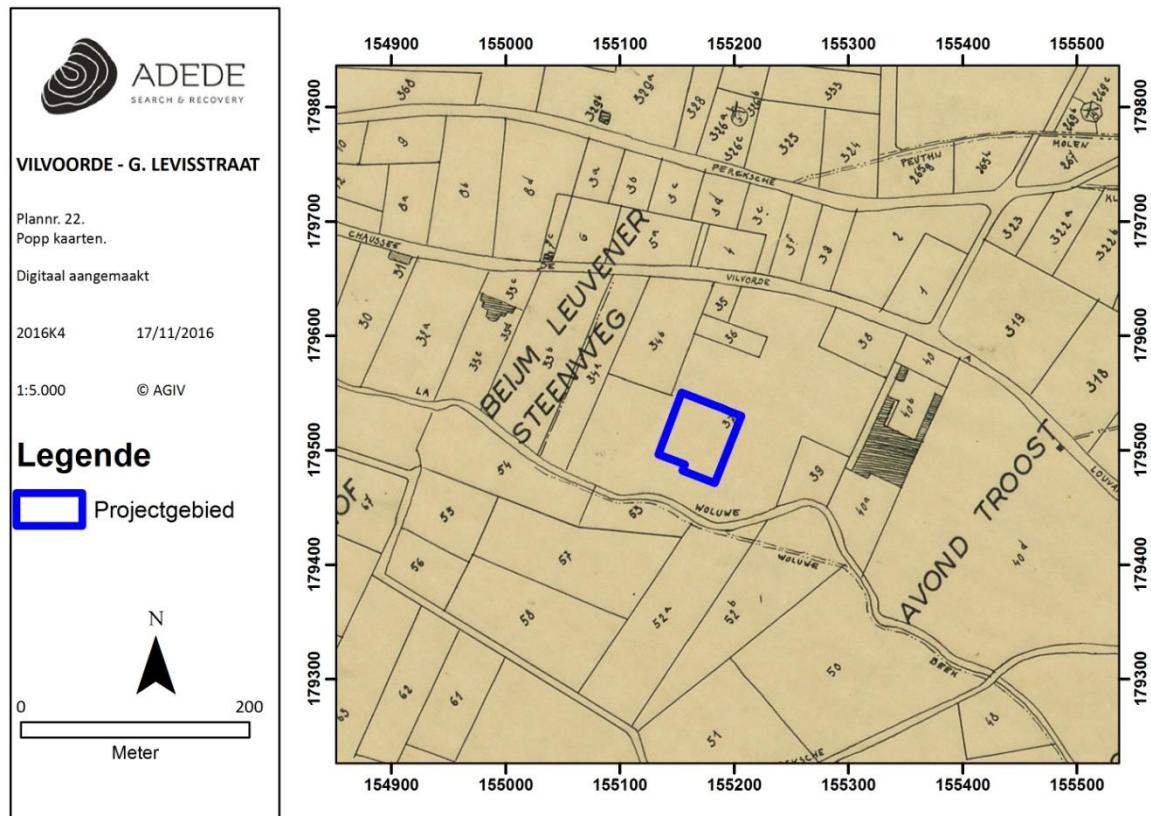
Op de topografische kaart van Vandermaelen is merkbaar dat de situatie binnen het projectgebied hetzelfde blijft als op de Atlas der Buurtwegen, er valt nog steeds geen bebouwing op te merken. De rivier de Woluwe stroomt hier aan de zuidrand van het projectgebied.

Figuur 16. Projectgebied op de topografische kaart van Vandermaelen.

3.3.1.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

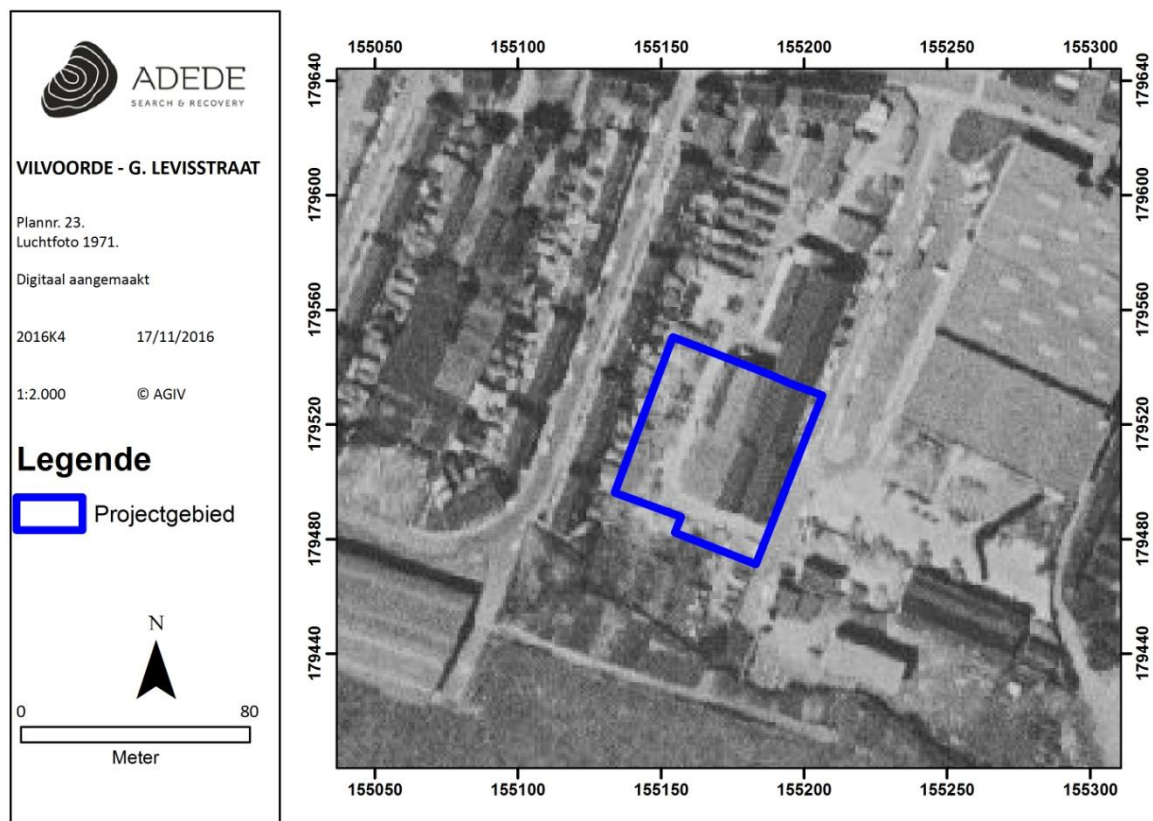
Op de kaart van Popp wordt de weg ten noorden van het onderzoeksgebied aangeduid met “Chaussée de Vilvorde à Louvain”. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is de Woluwe weer zichtbaar. Het gebied in en rond het projectgebied wordt hier opgedeeld in percelen, er is nog steeds geen bebouwing aanwezig.

Figuur 17. Projectgebied op de Popp kaarten.

3.3.1.6 Luchtfoto (1971)

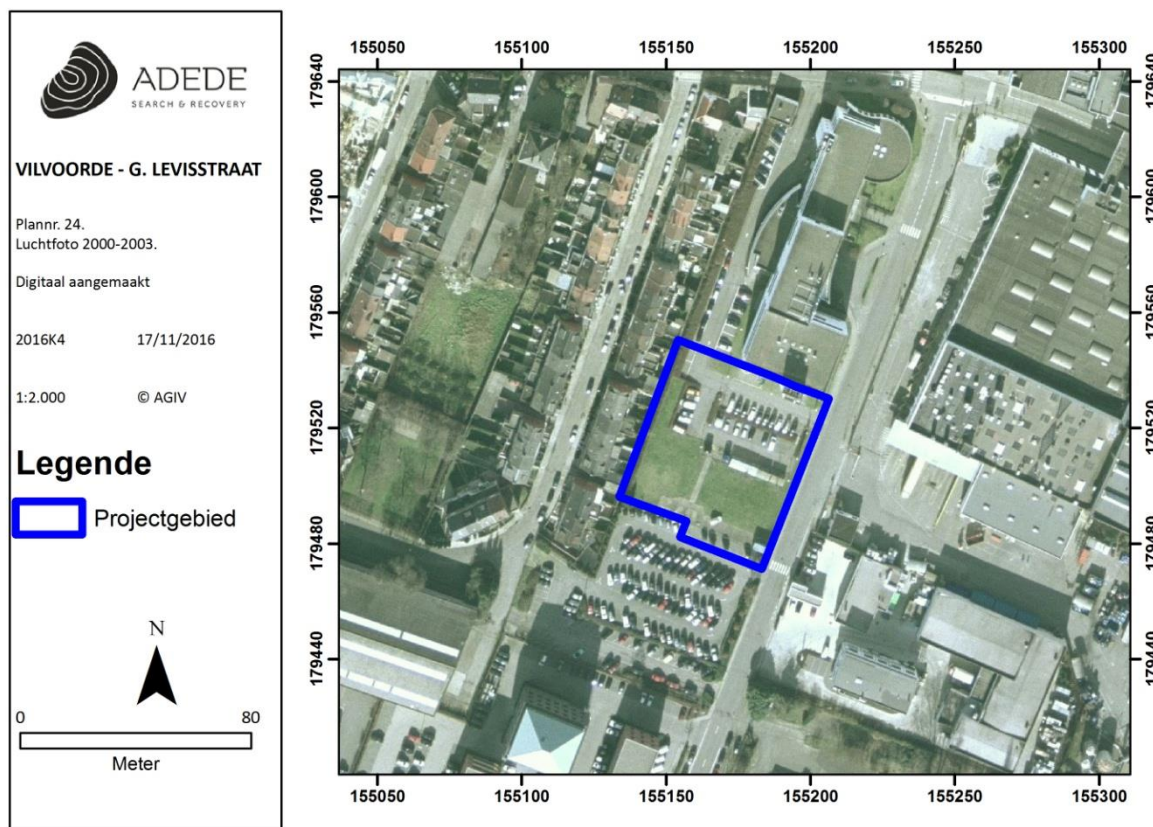
Op de luchtfoto uit 1971 is te zien dat er een weg door het projectgebied loopt. Eveneens bevindt een deel van een gebouw zich op de oostelijke zijde van het projectgebied.

Figuur 18. Projectgebied op luchtfoto (1971).

3.3.1.7 Luchtfoto (2000-2003)

Op deze luchtfoto uit 2000-2003 is zichtbaar dat het gebouw dat binnen het onderzoeksgebied stond gesloopt is. Een deel van het gebied is nu grasland geworden en er is ook een parking aangelegd in het noordoostelijke deel van het projectgebied.

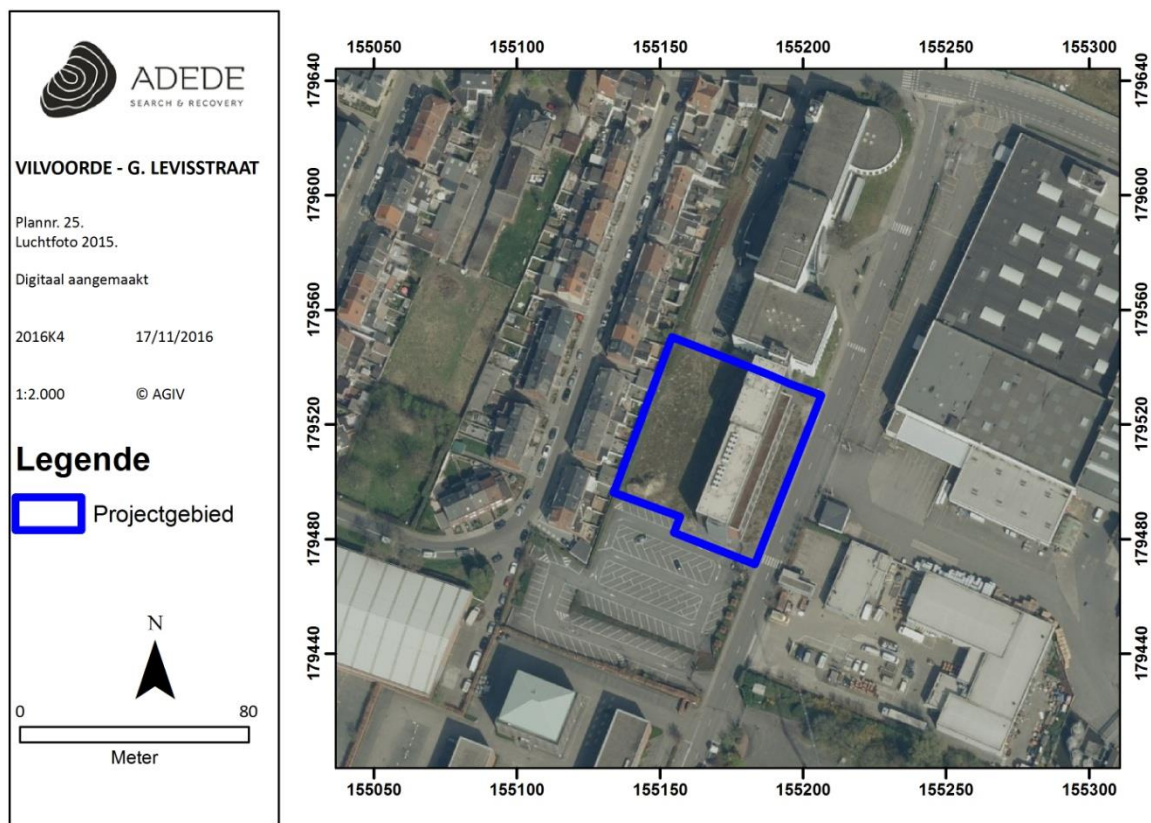
Figuur 19. Projectgebied op luchtfoto (2000-2003).

3.3.1.8 Luchtfoto (2015)

Op de luchtfoto uit 2015 is de huidige toestand van het projectgebied zichtbaar. Het oostelijke deel van het gebied bevat het gebouw dat in 2010 gebouwd is. De rest van het gebied bestaat uit een graszone waaronder er zich een beo-veld bevindt.

Figuur 20. Foto aanleg BEO-veld

Figuur 21. Projectgebied op luchtfoto (2015).

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Zoals eerder vermeld vond er nog geen eerder archeologisch (voor)onderzoek plaats op de locatie van het onderzoeksgebied. De Centraal Archeologische Inventaris geeft op haar Geoportaal een aantal meldingen van losse vondsten aan alsook enkele opgravingen. Deze meldingen worden hieronder kort besproken.

3.4.1 CAI locatie 689

Binnen de deelgemeente Peutie vinden we de Batenborghoeve terug. Dit is een alleenstaande hoeve uit de late middeleeuwen waarvan de eerste vermelding teruggaat tot 1478. Het is mogelijk dat deze hoeve ooit een motte is geweest.

3.4.2 CAI locatie 101

Hier zijn in de 19de eeuw grondsporen aangetroffen uit de Midden-Romeinse tijd. Het gaat over een villa waarvan grondvesten, bevloerde vertrekken en een gemetselde put zijn teruggevonden. Tevens heeft men een badgebouw aangetroffen en een noordwest-zuidoost gericht gebouw dat zeker uit de 2de eeuw n.Chr. stamt. Het vondstmateriaal bestond uit pannen, houtskool, mortel- en steenafval, 3 glazen prismaflessen, aardewerk, beenderen en munten. Ook is er een gemetselde waterput teruggevonden uit de Midden-Romeinse tijd die mogelijk een houten onderbouw heeft gehad.

Naast de vondsten uit de Romeinse periode heeft men ook meerdere vlakgraven uit de Merovingische periode ontdekt. Voorts is er een losse vondst aangegeven van silex uit de Steentijd periode.

3.4.3 CAI locatie 150826

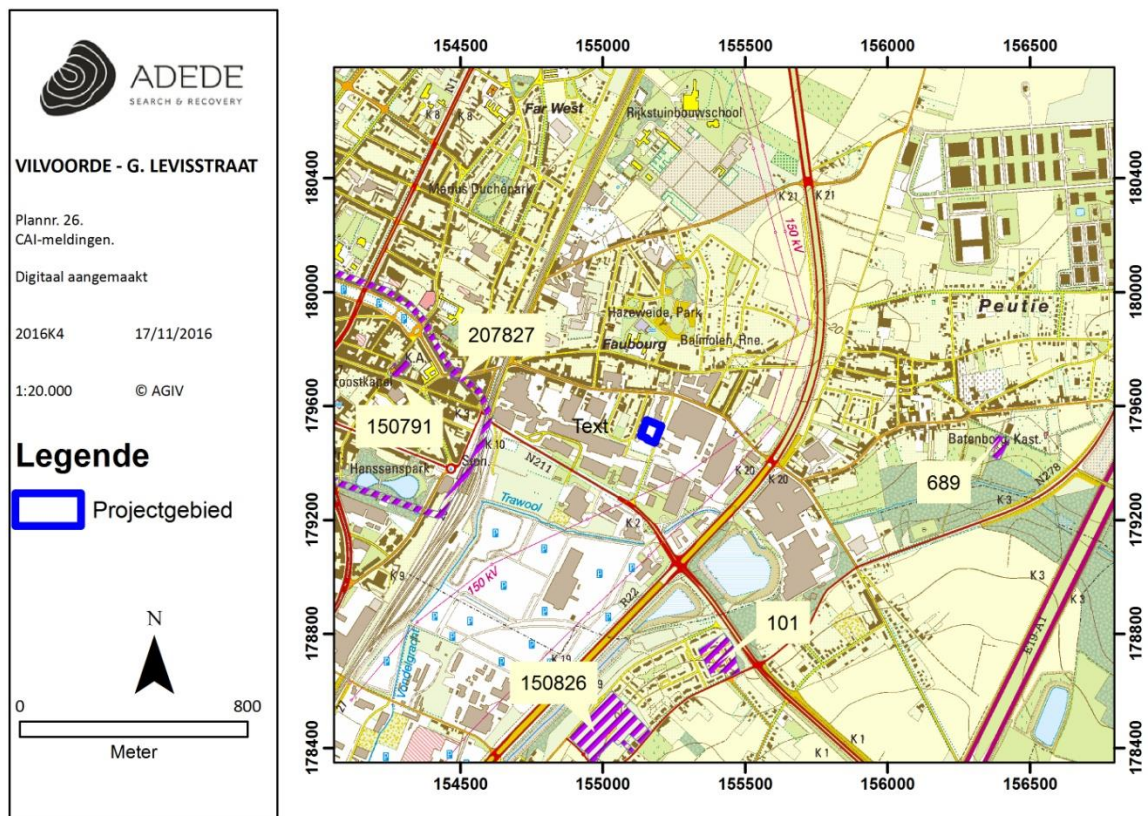
Op deze locatie zijn er grondsporen aangetroffen uit de Late Bronstijd, het gaat hier om grachtstructuren, afvalkuilen, waterkuilen en duidelijke paalsporen die aardewerk bevatten. Zo heeft men 4 silo's aangetroffen, dit zijn kuilen in klok- of kegelvorm. Er zijn geen sporen teruggevonden van bekisting of versteviging van de kuilwanden. Deze zijn na gebruik als afvalkuil herbruikt en vol gesmeten met haard- en keukenafval.

Uit de Romeinse tijd zijn er grachtstructuren, afvalkuilen en duidelijke paalsporen met aardewerk, dakpanfragmenten en zandsteenfragmenten teruggevonden. Voorts is er een mogelijk brandrestengraf ontdekt.

Ook uit de Merovingische periode heeft men grachtstructuren, kuilen en duidelijke paalsporen met aardewerk aangetroffen, evenals een waterput. Voorts is er een geïsoleerd graf teruggevonden waarvan de dode vermoedelijk in een lijkwade was begraven samen met een dolk, een bronzen armband, een biconisch vaasje, twee halssnoeren van glazen kralen en nog een aantal metalen voorwerpen.

De archeologische kennis van Vilvoorde is beperkt. Uit de prehistorie en de Gallo-Romeinse periode zijn binnen de stadskern tot op heden geen meldingen. In de omgeving van Vilvoorde werden er wel enkele vondsten gedaan uit de bronstijd en de Romeinse periode en dan vooral langs de as Koningslo-Houtem (Sevenants 1987; In 't Ven e.a. 2005; Driesen e.a. 2012). Het archeologische onderzoek in Vilvoorde is tot nu toe kleinschalig gebleven. Vanaf 2008 gebeurden er een paar noodinterventies naar aanleiding van restauratiewerken en nieuwbouw in enkele historische panden

(De Vriendt 2010; Reygel e.a. 2012; Wesemael 2013) en de melding van twee toevalsvondsten (Pauwels 2010; Vynckier 2013)¹².

Figuur 22. Situering van het projectgebied en de CAI-meldingen op de topografische kaart

¹² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140042>

3.5 Besluit

Op basis van historische, cartografische, landschappelijke en geologische gegevens werd het projectgebied onderzocht naar potentieel aanwezig cultuurhistorisch erfgoed. Aan de hand van volgende vragen kunnen wij een inschatting maken van het kennisvermeerderingspotentieel van het onderzoeksgebied.

- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

Het bestaande gebouw, dat de oostelijke zijde van het projectgebied omvat, blijft staan en de smalle grasstrook ten oosten van het gebouw wordt vervangen door een loopzone met betonklinkers en 8 parkeerplaatsen in grasdallen. In het westen wordt een parking met bijhorigheden ingeplant. In totaal komen er hier 22 parkeerplaatsen in grasdallen, met tussenin inheemse beplanting. Voorts wordt er een rijweg in betonklinkers aangelegd die ten noorden het huidige gebouw passeert en langs de parkeerplaatsen loopt. Aan de westkant van het projectgebied wordt er een inheemse bodembedekker aangeplant, samen met een rij van 8 zomereiken. In het zuiden van het projectgebied worden er naast het gebouw overdekte carports en fietsenstallingen gezet. Hiervoor wordt een fundering gebruikt van magere beton die tot 0,56 m diepte zal gaan. Het oostelijk deel, waar de geconcentreerde ingreep in de bodem zal plaatsvinden, zal met andere woorden verstoord worden, maar slechts in beperkte mate. Een tweede recente verstoring heeft plaatsgevonden doorheen de tweede helft van de 20^e eeuw. Het oorspronkelijke nijverheidscomplex dat waar te nemen was op de luchtfoto van 1971 is gesloopt rond 2000 waarop een parking ingeplant werd aan de noordelijke zijde om terug uitgebroken te worden en plaats te maken voor een nieuw complex dat ook in de huidige situatie nog is waar te nemen. Daarom kunnen we vermoeden dat zowel het oostelijke en noordelijke deel van het gebied het archeologische potentieel erfgoed reeds verstoord werd. De huidige verstoringen, in de vorm van bodem energie opslag veld systemen (BEO veld systemen) heeft potentiële archeologische resten vermoedelijk verder verstoord over het plangebied.

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?

Historische bronnen geven te kennen dat de stad Vilvoorde een lange antropogene geschiedenis kent. De ligging van stad Vilvoorde aan de Zenne, doet op zich al vermoeden dat het om een vrij oude vestiging gaat. Waarschijnlijk bestond er reeds een Nervische nederzetting, en later ook een Romeinse, op de plaats waar de heirbaan van Asse naar Elewijt de rivier doorkruiste.

Een eerste sluitende duiding over de occupatie van Vilvoorde gaat terug tot in de 8^e eeuw, waar deze een agrarische ontwikkeling kende. Doorheen de daaropvolgende eeuwen kende de stad een grotere ontwikkeling, waarbij ze een hoogtepunt bereikte in de 14^e eeuw door de bloei van handel en nijverheid door zijn geografische ligging aan de Zenne. Als garnizoensplaats en als residentie voor de hertogen van Brabant, groeide Vilvoorde uit tot een strategisch, politiek en economisch centrum.

Eind 14^e eeuw geraakte deze positie in verval (supra) waardoor Vilvoorde zijn sleutelpositie moest afstaan. Hoewel zij nog een lichte heropleving kende in de 18^e eeuw bleef dit relatief beperkt en behield Vilvoorde voornamelijk een agrarisch karakter met beperkte stadskern. Een uitbreiding kwam er onder toestroom van een groeiende arbeidersklasse in de 19^e eeuw. Deze toestroom kwam als gevolg van een groeiende voedings-, textiel-, metaal- en scheikundige industrie.

Na een zekere stagnatie, veroorzaakt door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, zette de industrialisatie zich voort.

Cartografische bronnen, beschikbaar vanaf de 18^e eeuw kenmerken het onderzoeksgebied door een lage densiteit aan bewoning. In die mate dat de eerste indicatie van bebouwing pas te achterhalen is aan de hand van luchtfoto's uit de tweede helft van de 20^e eeuw. Conform de Code van Goede Praktijk dient het landschappelijk gebruik en de landschapelijke evolutie van het onderzoeksgebied toegelicht worden.

- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?

Hoewel het bodemtype in het onderzoeksgebied niet gekend is, kan aan de hand van de omliggende bodemtypes afgeleid worden dat we te maken hebben met een doorgaans natte bodem. In de nabije omgeving worden de bodems gekenmerkt door een hoge grondwatertafel. Deze gleyige zandleembodems worden beschreven met een reductiehorizont. Een gevolg hiervan is dat deze bodems weinig geschikt waren voor landbouwgebruik. Daardoor waren zij enkel geschikt voor weinig eisende teelten en vermoedelijk doorheen de geschiedenis in gebruik als weidelanden. Op de kaart van Ferraris wordt het projectgebied dan ook weergegeven als akker- en weiland.

- Hoe evolueerde de historisch bebouwing van het onderzoeksgebied?

Zoals eerder aangegeven, is er pas bebouwing zichtbaar vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw aan de hand van een luchtfoto uit 1971. Op deze foto is duidelijk te zien dat er zich een nijverheidsgebouw bevindt langs de oostelijke zijde van het onderzoeksgebied. Dit gebouw is gesloopt rond de eeuwwisseling en heeft plaatsgemaakt voor een parking, vermoedelijk toebehorend aan het complex ten noorden ervan. Ook is er langs deze oostelijke zijde een wegtracé

aangelegd. Op de luchtfoto van 2015 is de huidige situatie waar te nemen waarbij er opnieuw een gebouw langs oostelijke zijde ingeplant is en de eerdere parking opnieuw verwijderd is.

- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?

Binnen het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische sites gekend. Ook binnen de nabije omgeving van het plangebied zijn er geen CAI Locaties vermeld. Binnen de ruimere omgeving komen er wel enkele sites voor. Op een kilometer afstand ten zuiden van het onderzoeksgebied zijn reeds opgravingen uitgevoerd. Daarbij werden verschillende sporen herkend, daterend uit de Late Bronstijd, Romeinse periode en Merovingische periode. De twee CAI locaties 101 & 150826 kunnen aan elkaar gelinkt worden tijdens de Merovingische periode aan de hand van het grafveld bij locatie 101 en de Geïsoleerde begraving bij locatie 150826. Het lijkt erop dat het onderzoeksgebied bij locatie 150826 wel degelijk in de verschillende periodes een bepaald gebruik kent. Er werd echter geen duidelijke nederzetting aangetroffen. Maar de aanwezigheid van afvalkuilen, structuren voor opslag van allerlei goederen, waterkuilen en waterputten,... getuigen van een off-site fenomeen, waarbij de feitelijke nederzetting in de nabije omgeving gezocht moet worden. Vermoedelijk ligt deze op de hoger gelegen zandrug in het zuidoosten van het onderzoeksgebied. Wel kon vanaf de Romeinse periode een verschuiving vastgesteld worden waarbij de bewoning naar de top van de zandrug is verhuisd waar een nederzetting ontstond die in de loop der eeuwen bleef aangroeien. Hierdoor kan besloten worden dat de verwachting van een nederzetting zich niet binnen het onderzoeksgebied bevindt¹³.

- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

Op basis van het bestudeerde bronnenmateriaal kan geen sluitend antwoord gegeven worden op de aan- of afwezigheid van archeologische resten in het projectgebied. De historische en cartografische bronnen tonen aan dat de kans op voorkomen van sites met een hoog kennisvermeerderingspotentieel binnen het onderzoeksgebied laag is. De redenen hiervoor zijn van verschillende aard.

Eenzijds is de vermoedelijke bodemtoestand, bestudeerd aan de hand van omliggende bodemtypes, niet ideaal naar gebruik van het landschap toe. Dit vermoeden wordt bevestigd aan de hand van

¹³ VERDEGEM, 2011, pag. 109-112

cartografische bronnen, die het projectgebied doorheen de laatste eeuwen aanduiden als onbebouwd, vermoedelijk in gebruik als weiland. In de directe omgeving zijn geen archeologische sites met relevante cultuurhistorische waardes gevonden. Tot slot hebben de recente verstoringen die plaatsvonden in de laatste 50 jaar de bodem versplinterd over het terrein verstoord in die mate dat het kennisvermeerderingspotentieel eerder laag is. ADEDE bvba meent dat de geplande kosten in verhouding tot de mogelijke kenniswinst onevenredig zijn en adviseert als gevolg van deze afweging geen verder (voor)onderzoek met ingreep in de bodem.

In de Code van Goede Praktijk worden verschillende achtereenvolgende onderzoeksmethodes voorgesteld teneinde de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Deze worden toegelicht infunctie van hun kennisvermeerdering ten opzichte van hun kosten.

Veldkartering

Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door middel van een visuele inspectie van het terrein. Deze methode is relatief goedkoop, eist enkele specifieke voorwaarden om dit optimaal kunnen uit te voeren (versgeploegde grond en optimale weersomstandigheden voorafgaand aan het onderzoek). Door de huidige fysieke toestand van het onderzoeksgebied echter is het onmogelijk om een veldkartering uit te voeren. Het te onderzoeken maaiveld werd reeds verstoord door het aanleggen van het BEO-veld systeem.

Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek biedt mogelijkheden om een zicht te krijgen in de verticale bodemopbouw (GPR) maar heeft als nadeel de hoge kostprijs, de complexe verwerking van de gegevens en het feit dat de verkregen data tevens door bijkomend veldwerk moeten gestaafd worden.

Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap en de aardkundige opbouw te kennen door middel van boringen en profielputten. Deze methode biedt niet voldoende informatie om een antwoord te bieden op de vraagstelling naar de aanwezigheid van archeologische sporen.

Verkennd en waarderend archeologisch booronderzoek

Via deze methode worden archeologische sites opgespoord aan de hand van boringen. Deze methode is bijzonder nuttig in het opsporen van een losse vondstenspreiding van lithisch materiaal

kenmerkend voor steentijdsites. Het bureauonderzoek kon evenwel niet aantonen dat er een grote verwachting bestaat naar in situ bewaarde steentijdsites. De reden hiervoor is het lange gebruik van de site als landbouwgebied, waardoor de vraagstelling zich dient te richten naar het aantreffen van sporen.

Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein open te leggen en beperkt op te graven. Op die manier kunnen verantwoorde uitspraken worden gedaan voor de rest van het terrein. Door de hoge graad van versnipperde, recente verstoring zal de kostprijs het kennisvermeerderingspotentieel bij het uitvoeren van deze methode niet kunnen overstijgen.

3.6 Besluit breed publiek

Vilvoorde is van oudsher in gebruik geweest door de mens. Eerste aanduidingen bevinden zich in de prehistorische en historische tijden. Tijdens de Romeinse periode was er reeds bewoning van Vilvoorde, zij het vermoedelijk meer ten zuiden gelokaliseerd ten opzichte van het onderzoeksgebied. Doorheen de geschiedenis kende de stad eerst een groei onder invloed van het stijgende economische belang van de stad tot aan het einde van de 14^e eeuw om daarna een stagnatie te kennen. Tijdens de industriële periode was er een lichte opflakking onder invloed van de verschillende nijverheden in de stad. Hierdoor breidde Vilvoorde verder uit.

De geplande werken omvatten de aanleg van een parking in het westelijke deel van het plangebied. In deze zone ligt er momenteel een BEO- veld systeem waardoor er reeds verstoring bestaat van de ondergrond. Het terrein zal ter hoogte van de geplande parking opgehoogd worden waardoor er geen nieuwe bodemingrepen, dieper dan de huidige verstoring, zullen plaatsvinden. Door de hoge graad van versnippering van recente verstoringen en de afwezigheid van nieuwe verstoring die het potentieel archeologisch niveau kunnen bedreigen, acht ADEDE bvba het niet wenselijk verder onderzoek aan te bevelen.

4 Bibliografie

Baeyens L. (1973). Verklarende tekst bij de bodemkaart van België: Zemst 73E. Brussel: Instituut tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek in Nijverheid en Landbouw.

Bogemans F. (2008) Legende overzichtskaart quartairgeologie Vlaanderen. Brussel: Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Buffel P., Vandenberghe, N., Vackier M. (2009) Toelichtingen bij de geologische kaart van België – Vlaams Gewest: Kaartblad 23, Mechelen 1:50.000. Brussel: Belgische Geologische Dienst.

Gullenops F. & Broothaers L. (1996) Overzicht van de geologie van Vlaanderen. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

VERDEGEM S., DE SMAELE B., THIJS C., THUY A., PIETERS H., DE CRAENE T. & VERVOORT R., 2012, Sporen uit de ijzertijd, de Romeinse periode en de middeleeuwen te Machelen, verkaveling Begoniagaarde (Vl.- Br.). Rapportage van het vlakdekkend archeologisch onderzoek in 2011.

Internetbronnen

<http://www.vilvoorde.be/product.aspx?id=367>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpl63204_nl.html

http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

<https://www.geopunt.be>

<https://www.dov.vlaanderen.be>

5 Lijst van plannen

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Onderzoeksgebied op topografische kaart	1:1	Digitaal	09/11/2016
0002	Onderzoeksgebied op orthofoto	1:1	Digitaal	09/11/2016
0003	Onderzoeksgebied op kadasterkaart	1:1	Digitaal	17/11/2016
0004	Verstoorde zones	1:1	Digitaal	22/11/2016
0005	Inplantingsplan bestaande toestand	1:1	Digitaal	22/11/2016
0006	Inrichtingsplan ontwerptoestand	1:1	Digitaal	22/11/2016
0007	Onderzoeksgebied ten opzichte van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, digitaal oppervlaktemodel raster 1m.	1:1	Digitaal	22/11/2016
0008	Onderzoeksgebied ten opzichte van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, digitaal oppervlaktemodel raster 1m, profiellijnen	1:1	Digitaal	22/11/2016
0009	Onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart	1:1	Digitaal	17/11/2016
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart	1:1	Digitaal	17/11/2016
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart	1:1	Digitaal	17/11/2016
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart	1:1	Digitaal	17/11/2016
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart	1:1	Digitaal	17/11/2016
0014	Projectgebied op het bodemgebruiksbestand	1:1	Digitaal	17/11/2016
0015	Projectgebied op het gewestplan	1:1	Digitaal	17/11/2016
0016	Projectgebied op de Fricx kaart	1:110000	Analoog	17/11/2016
0017	Projectgebied op de Ferriskaart	1:11520	Analoog	17/11/2016
0018	Projectgebied op de Ferriskaart (detail)	1:11520	Analoog	17/11/2016
0019	Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen	1:3000	Analoog	17/11/2016
0020	Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (detail)	1:3000	Analoog	17/11/2016
0021	Projectgebied op de topografische kaart van Vandermaelen	1:20000	Analoog	17/11/2016
0022	Projectgebied op de Popp kaarten	1:5000	Analoog	17/11/2016
0023	Projectgebied op luchtfoto (1971)	1:1	Digitaal	17/11/2016
0024	Projectgebied op luchtfoto (2000-2003)	1:1	Digitaal	17/11/2016
0025	Projectgebied op luchtfoto (2015)	1:1	Digitaal	17/11/2016
0026	Situering van het projectgebied en de CAI-meldingen op de topografische kaart	1:1	Digitaal	17/11/2016

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Onderzoeksgebied ten opzichte van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, digitaal oppervlaktemodel raster 1m.....	- 7 -
Figuur 2. Onderzoeksgebied ten opzichte van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, digitaal oppervlaktemodel raster 1m (profiellijnen).....	- 8 -
Figuur 3. Hoogteprofielen Onderzoeksgebied noord-zuid en west-oost.....	- 9 -
Figuur 4. Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 10 -
Figuur 5. Projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 11 -
Figuur 6. Projectgebied op de bodemtypekaart.	- 14 -
Figuur 7. Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 15 -
Figuur 8. Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 16 -
Figuur 9. Projectgebied op bodemgebruiksbestand.	- 17 -
Figuur 10. Projectgebied op het gewestplan.	- 18 -
Figuur 11. Projectgebied op de Fricxkaart.	- 22 -
Figuur 12. Projectgebied op de Ferrariskaart.....	- 24 -
Figuur 13. Projectgebied op de Ferrariskaart (detail).	- 25 -
Figuur 14. Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 26 -
Figuur 15. Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (detail).....	- 27 -
Figuur 16. Projectgebied op de topografische kaart van Vandermaelen.	- 28 -
Figuur 17. Projectgebied op de Popp kaarten.....	- 29 -
Figuur 18. Projectgebied op luchtfoto (1971).	- 30 -
Figuur 19. Projectgebied op luchtfoto (2000-2003).....	- 31 -
Figuur 20. Foto aanleg BEO-veld	- 32 -
Figuur 21. Projectgebied op luchtfoto (2015).	- 33 -
Figuur 22. Situering van het projectgebied en de CAI-meldingen op de topografische kaart.....	- 35 -